

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Narrativa audiovisual i cinema d'animació per ordinador

Tesi doctoral de:

Jaume Duran Castells

Directora:

Teresa Duran Armengol

Departament de Didàctica de l'Educació Visual i Plàstica - Comunicació Audiovisual

Barcelona, 2009

Apèndixs

Els apèndixs versen sobre la història de la companyia que coprodueix els llargmetratges estudiats en aquest treball, The Walt Disney Company, i les dades tècniques i artístiques i l'argument de tots els altres films d'animació per ordinador predecessors o coetanis al període 1995-2006 que han elaborat els estudis Pixar. Això són tots els curtmetratges anteriors a l'estrena del seu primer llargmetratge el 1995, i també tots els curtmetratges contemporanis del període que es tanca el 2006, any en què The Walt Disney Company compra els estudis Pixar: *The Adventures of André and Wally B* (*Las aventuras de André y Wally B*, 1984), *Luxo, Jr.* (1986), *Red's Dream* (*El sueño de Red*, 1987), *Tin Toy* (1988) i *Knick Knack* (1989); i, *Geri's Game* (*El juego de Geri*, 1997), *For the Birds* (*Pajaritos*, 2000), *Mike's New Car* (*El coche nuevo de Mike*, 2002), *Boundin'* (*Saltando*, 2003), *Jack-Jack Attack* (*Jack-Jack ataca*, 2004), *One Band Man* (*El hombre orquesta*, 2005), *Mater and the Ghostlight* (*Mate y la luz fantasma*, 2006) i *Lifted* (*Abducido*, 2006)²³⁸.

D'aquests segons, n'hi ha tres que sorgeixen a partir dels llargmetratges *Monsters, Inc.*, *The Incredibles* i *Cars*, que són, respectivament, *Mike's New Car*, *Jack-Jack Attack* i *Mater and the Ghostlight*.

²³⁸ Cap d'aquests curtmetratges va ser doblat en català.

A.1. The Walt Disney Company

Figura 16. Logotip de la Companyia.

El nord-americà Walter Elias Disney (1901-1966) és sens dubte una de les figures més rellevants de la història del cinema d'animació. El 1924, va crear *Walt Disney Productions*²³⁹ a Hollywood, en companyia del seu germà Roy Disney (1893-1971), després de l'èxit que havia tingut la seva sèrie de sis curtmetratges de ficció, protagonitzats per la jove actriu Virginia Davis amb fragments d'animació, inspirats en el personatge d'*Alice's Adventures in Wonderland*, el famós llibre de l'anglès Charles Lutwidge Dodgson, Lewis Carroll, publicat el 1865, que va ser el germen també de la seva consegüent sèrie de dibuixos animats titulada *Alice Cartoons* (1924).

De fet, Walt Disney ja havia creat uns estudis anteriorment en col·laboració amb el també dibuixant Ubbe Ert Iwwerks, Ub Iwerks (1901-1971), el 1920, l'*Iwerks-Disney Studio*, i a continuació, amb el seu germà Roy, els *Laugh-O-Grams Films*, on ja havia realitzat uns curtmetratges de dibuixos animats basats en contes populars infantils.

Amb la nova productora, Disney va abandonar la tasca de dibuixant per centrar-se en la de productor, i amb un gran nombre de nous dibuixants, molts dels quals van acabar creant posteriorment la seva pròpia firma, va crear una de les factories més grans del segle XX, i que ha perdurat fins els nostres dies. Va començar produint la sèrie *Oswald the Lucky Rabbit* (1927), que en poc temps va acabar en propietat del dibuixant Charles

²³⁹ D'ara endavant i en tot el subapartat, els noms de les companyies, les productores o els estudis també van en cursiva per facilitar-ne la identificació.

Mintz (1889-1940) després d'un seguit d'enfrontaments legals originats pel seu intent de contractar diversos col·laboradors de Disney per continuar-la pel seu compte i el qual va crear un equip anomenat *Screen Gems*, amb produccions que va distribuir la *Columbia*.

Aquest esdeveniment, però, va portar a Disney a crear un nou personatge, el *Mortimer Mouse*, que va canviar el nom per *Mickey Mouse* després que la seva dona Lillian Disney, Lillian Bounds de soltera, li ho suggerís. L'encarregat de dibuixar l'aparença física del ratolí va ser Iwerks, un dels pocs dibuixants que li va ser fidel després del succés amb Mintz, i el propi productor li va posar la seva veu a partir del sovint considerat primer curtmetratge sonor de dibuixos animats de la història: l'*Steamboat Willie* (1928)²⁴⁰, el tercer del personatge, després de *Plane Crazy* (1928), que ja presentava la seva xicota *Minnie*, i de *Gallopín' Gaucho* (1928). Del famós ratolí es van arribar a fer prop de 120 curtmetratges fins el 1953, i a partir d'aleshores *Mickey Mouse* tan sols començava a aparèixer en comptades ocasions.

A continuació, comercialitzant amb el seu nom el treball dels seus col·laboradors ja per sempre més, va crear una sèrie de curtmetratges de faules d'animals i plantes narrades amb humor, i musicalitzades principalment per Carl Stalling (1888-1974), amb el títol de *Silly Symphonies*, la primera de les quals va ser *The Skeleton Dance* (1929); *Flowers and Trees* (1932), la primera en color, després que Disney aconseguís l'exclusiva del *Technicolor* per dos anys; i, *Three Little Pigs* (1933), amb el famós tema musical *Who's Afraid of the Big Bad Wolf?* de Frank Churchill (1889-1961), una de les més populars.

En aquest època, la *Columbia* va començar a distribuir els seus films, Iwerks i Stalling van abandonar la Productora, tot i que el primer hi va tornar anys més tard després d'haver muntat el seu propi estudi i d'haver realitzat sèries com la de *Flip the Frog*, la del mentider nen amb un ble ros *Willie Whopper* o l'anomenada *ComiColor Cartoons*, i van aparèixer nous personatges, com la vaca *Clarabella*, sense gaire èxit, o el gos *Pluto*, que va triomfar i que va aparèixer per primer cop a *The Moose Hunt* (1931), tot i que aquí no tingués nom i just a continuació s'anomenés *Rover*. Ara bé, de tots aquests, el personatge clau va ser l'ànec *Donald*, creat per Dick Lundy (1898-1965), amb la

²⁴⁰ *Dinner Time* (1928) del Paul Terry el precedeix en unes setmanes. *Ibíd.*, pàg. 35.

peculiar veu de Clarence Nash, i aparegut per primer cop a *The Wise Little Hen* (1934), i potser també, en *Dippy Dawg*, que més tard es va anomenar *Goofy*, i que neix a *Mickey's Revue* (1932).

El 1935, Disney necessitava la gran suma de dos-cents cinquanta mil dòlars per dur a terme un projecte ambiciós: la realització del primer llargmetratge en color de dibuixos animats de la història. Per fer-ho, va haver de trencar les relacions que mantenia aleshores amb la distribuïdora *United Artists* i va convèncer, amb el seu germà Roy, la *Radio-Keith-Orpheum (RKO)*. La producció va multiplicar per sis la quantitat prevista, va necessitar prop de set-cents dibuixants que van realitzar gairebé dos milions de dibuixos, dels quals tan sols se'n van aprofitar quatre-cents mil, i va revolucionar el cinema de dibuixos animats amb un nou enginy tècnic, la *càmera multiplà*, capaç de filmar verticalment fins a cinc nivells de profunditat amb làmines transparents que se sobreposaven respectant una separació màxima de trenta-cinc centímetres. Naixia *Snow White and the Seven Dwarfs* (1937), de David Hand, basat en el conte popular dels germans alemanys Jakob i Wilhelm Grimm, que es va convertir en el film més taquiller dels EUA fins el moment, i que va fer que Disney recollís de les mans de Shirley Temple un *Oscar Honorífic de la Acadèmia*, i també set de petits en al·lusió als set nans, per la seva labor.

El 1938, després del gran èxit obtingut, Disney va emprendre nous projectes. *Pinocchio* (1940), de Hamilton Luske i Ben Sharpsteen, basat en l'obra de l'escriptor italià Carlo Collodi, pseudònim de Carlo Lorenzini, publicada el 1883, va ser el seu segon llargmetratge de dibuixos animats. El film, si bé en el seu moment no va tenir una gran acollida, potser a causa d'haver-se estrenat en ple conflicte bèl·lic, la Segona Guerra Mundial (1939-1945), és considerat avui dia com un dels millors, per no dir el que més, de la Productora.

Fantasia (1940) va ser el llargmetratge següent, una mena de *package film* que aglutinava diversos curtsmetratges, la majoria dels quals són força propers al cinema experimental, que van ser musicalitzats amb diverses partitures d'autors clàssics cèlebres dirigides per Leopold Stokowski i *The Philadelphia Orchestra*, que també surten al film i on destaquen les parts *The Nutcracker Suite*, sobre l'obra del compositor rus Piotr Ilitx Txaiovski, i *The Sorcerer's Apprentice*, del francès Paul Dukas.

A continuació, *Dumbo* (1941), de Ben Sharpsteen, basat en el llibre de Helen Aberson i Harold Pearl, un relat sobre el petit elefant d'orelles molt grans que viu en un circ; *Bambi* (1942), de David Hand, basat en el conte de l'escriptor d'origen hongarès Felix Salten, pseudònim de Salzmunn Siegmund, publicat el 1924, un relat sobre el petit cérvol d'un bosc a qui uns caçadors maten la mare; i, *The Three Caballeros* (1945), de Norman Ferguson, un relat en un escenari exòtic que combina personatges reals, com les actrius hispanoamericanes Dora Luz, Aurora Miranda i Carmen Molina, amb personatges de dibuixos animats, principalment l'ànec *Donald*, el lloro *Carioca* i el gall *Panchito*. Aquests tres llargmetratges destaquen per sobre de *The Reluctant Dragon* (1941), *Saludos amigos* (1943), *Make Mine Music* (1946), *Song of South* (1946), *Fun and Fancy Free* (1947), *Melody Time* (1948), *So Dear to My Heart* (1948) i *The Adventures of Ichabod and Mr. Toad* (1949), i es van fer en paral·lel amb certs films de propaganda durant la contesa.

El 1946, curiosament, una animació en col·laboració amb el pintor català Salvador Dalí, *Destino*, a partir d'una cançó del mexicà Armando Domínguez, amb il·lustracions surrealistes i insòlites, no va arribar a fructificar²⁴¹, ni tampoc el projecte comú, temps després, de l'adaptació del *Don Quijote de la Mancha* de l'escriptor espanyol Miguel de Cervantes.

En la dècada de 1950, van destacar films tots ells dirigits per Clyde Geronimi, Wilfred Jackson i Hamilton Luske com *Cinderella* (1950), basat en el conte popular de l'escriptor francès Charles Perrault, un relat sobre una bella jove a qui la seva madrastra fa la vida impossible i l'amor d'un príncep; *Alice in Wonderland* (1951), un relat que Disney ja havia treballat per a la seva primera sèrie famosa de curtmetratges de dibuixos animats; *Peter Pan* (1953), basat en la narració de l'escocès James Matthew Barrie, un relat sobre uns nens, *Wendy*, *John* i *Michael*, que són conduïts per l'etern infant heroi que dona nom a l'obra i la seva acompanyant, *Tinker Bell*, a un país on tot es diversió i els nens no creixen mai; i, *Lady and the Tramp* (1955), basat en el conte *Happy Dan, the Whistling Dog, and Miss Patsy, the Beautiful Spaniel*, del redactor Ward Greene de la casa distribuïdora de tires còmiques de *Mickey* i *Donald*, una història d'amor entre

²⁴¹ La producció, en forma de curtmetratge, va veure finalment la llum el 2003, dirigida pel francès Dominique Monfery.

una gossa i un gos que pertanyen a móns diferents, i primer film d'animació de la història realitzat en *CinemaScope*.

També, en aquesta dècada, el film *Sleeping Beauty* (1959), de Les Clark, Eric Larson i Wolfgang Reitherman, basat en el conte popular dels germans Grimm o de Charles Perrault, un relat sobre una bella princesa que és presa d'un encanteri fins que un príncep la besa, va fer ús per primer cop del 70 mm i del so estereofònic, i la Productora, per fer front a diverses crisis econòmiques, va produir documentals centrats en la vida dels animals i films de ficció històrica o d'aventures, com *Treasure Island* (1950), de Byron Haskin; *20.000 Leagues under the Sea* (1954), de Richard Fleischer, el fill de Max Fleischer; *Swiss Family Robinson* (1960), de Ken Annakin; o, *In Search of the Castaways* (1962), de Robert Stevenson. A banda, el 1955, va inaugurar a Anaheim, al sud de Los Angeles, *Disneyland*, el primer d'un seguit de grans parcs d'atraccions sobre Disney que ha perdurat fins el nostres dies.

A principis de la dècada següent, *One Hundred and One Dalmatians* (1961), de Clyde Geronimi, Hamilton Luske i Wolfgang Reitherman, basat en l'obra de l'escriptora anglesa Dodie Smith, pseudònim de Dorothy Gladys Smith, publicada el 1956, i on els nombrosos cadells han de ser rescatats de les mans de la malvada *Cruella de Vil*, és el primer film de la Productora que abordava una història contemporània i que va introduir la tècnica del *xeroxed*, que consistia a estalviar la feina de dibuixar tots els gossets en les escenes on apareixien junts, dibuixant-ne tan sols uns quants i copiant-los a continuació. I *The Jungle Book* (1967), de Wolfgang Reitherman, basat en l'obra de l'escriptor indi Rudyard Kipling, publicada el 1894, un relat sobre un nen, *Mowgli*, que creix entre animals a la jungla, va ser l'últim film que Disney va supervisar personalment abans de la seva mort, tot i que no en va arribar a veure el gran èxit que va obtenir. En canvi, sí que el va gaudir d'un altre dels films de ficció, amb algunes animacions, que produïa en paral·lel poc temps abans: *Mary Poppins* (1964), de Robert Stevenson. A més, els personatges *Winnie the Pooh* i *Scrooge McDuck* apareixien per primer cop en un film: respectivament, a *Winnie the Pooh and the Honey Tree* (1966) i a *Scrooge McDuck and Money* (1967).

Posteriorment, la Productora va passar per uns llargs anys de crisi, amb certes alternances en la direcció, fins que va arribar-hi Michael Dammann Eisner (1942-), el

1984, que ajudat en un principi per Frank Wells (?-1994) i Jeffrey Katzenberg (1950-) va començar a remuntar la situació, sobretot amb destacats llargmetratges de dibuixos animats com *The Little Mermaid* (1989), de Ron Clements i John Musker, basat en el conte de l'escriptor danès Hans Christian Andersen, un relat sobre una sirena, *Ariel*, que desitja ser humana per poder casar-se amb l'home a qui ha salvat la vida d'un naufragi, el príncep *Erik*; *Beauty and the Beast* (1991), de Gary Trousdale i Kirk Wise, basat en el popular conte de Jeanne Marie Leprince de Beaumont, publicat el 1767, un relat sobre l'amor que sorgeix entre els dos personatges que donen títol a l'obra, i primer film d'animació de la història nominat a l'*Oscar*, essent una gran comèdia musical; i, *The Lion King* (1994), de Roger Allers i Rob Minkoff, una història original escrita per guionistes de la Disney, però amb una clara relació amb l'argument principal de *Hamlet* de l'anglès William Shakespeare, i fins i tot amb certs altres arguments d'obres d'aquest escriptor, com *Richard III* o *Henry IV*, que narra com un cadell de lleó, *Simba*, esdevé el rei de la jungla.

En aquesta època, *Walt Disney Productions*, que havia passat a dir-se *The Walt Disney Company*, també va produir films de ficció d'índole molt diversa, com per exemple *The Color of Money* (1986), de Martin Scorsese; *Three Men and a Baby* (1987), de Leonard Nimoy; *Dead Poets Society* (1989), de Peter Weir; o, *Pretty Woman* (1990), de Garry Marshall. També, un curtmetratge com *Captain Eo* (1986), de Francis Ford Coppola, protagonitzat pel cantant nord-americà Michael Jackson, va ser produït per projectar-se tan sols en els parcs temàtics de la Companyia. Anteriorment, *Tron* (1982), d'Steven Lisberger; i, posteriorment, *The Muppet Christmas Carol* (1993), de Brian Henson, o *The Nightmare Before Christmas* (1993), de Henry Selick, corroboren la gran diversitat de films produïts.

En paral·lel, hi destaca un altre film que va barrejar imatge real amb dibuixos animats titulat *Who Framed Roger Rabbit?* (1988), de Robert Zemeckis, amb col·laboració amb l'*Amblin Entertainment* d'Steven Spielberg (1947-), efectes especials de la *Industrial, Light & Magic* de George Lucas (1944-), i llicència d'altres productores per poder-hi fer participar personatges animats força cèlebres. Altres films de dibuixos animats havien estat *The Sword in the Stone* (1963), *The Aristocats* (1970), *Robin Hood* (1973), *The Rescuers* (1977), *The Fox and the Hound* (1981), *The Black Cauldron* (1985), *The Great Mouse Detective* (1986) i *Oliver & Company* (1988).

Després de la mort de Wells en un accident d'avió, Eisner va confiar en Joe Roth (1948-), i Katzenberg va abandonar els estudis i va fundar amb Spielberg i David Geffen (1943-) la competidora *DreamWorks*, *SKG*. *The Walt Disney Company* aglutinava i contava aleshores amb *Disney Channel*, *Walt Disney Television*, *Touchstone Television*, *Miramax Films*, *Hollywood Records*, *Hyperion Books*, quatre parcs temàtics (dos als EUA, un al Japó i un a França) i l'equip d'hoquei *Anaheim Mighty Ducks*. Gairebé no res, comparat amb la compra que va fer un any més tard de la *Capital Cities / ABC*, que incloïa no solament la cadena sinó també vuit emissores de televisió, vint-i-una de ràdio, set diaris, i diverses revistes i empreses. A banda, la Companyia va començar a produir també conjuntament amb *Pixar Animation Studios*, fet que li va permetre recollir molts guanys. No obstant això, i de la producció d'alguns films de ficció, no va tenir el gran ressò de principis de la dècada de 1990. Segones i fins i tot terceres parts de certs clàssics, alguns llançats tan sols en format videogràfic, van començar a ser una constant, i la Companyia, a poc a poc, es va anar trobant en un atzucac, que arribava al seu punt culminant quan va decidir tancar el seu departament d'animació tradicional després del fracàs de *Home on the Range* (2004), de Will Finn i John Sanford.

Fins aleshores, i deixant de banda les relacions amb *Pixar Animation Studios* i les segones i terceres parts, d'entre les quals potser destaca *The Rescuers Down Under* (1990), segona part de *The Rescuers*, altres films de dibuixos animats van ser, per exemple, *Aladdin* (1992), *Pocahontas* (1995), *The Hunchback of Notre Dame* (1995), *Hercules* (1997), *Mulan* (1998), *Tarzan* (1999), *Fantasia 2000* (1999), *The Emperor's New Groove* (2001), *Atlantis: The Lost Empire* (2001), *Lilo & Stitch* (2002), *Treasure Planet* (2002) i *Brother Bear* (2003).

A partir d'aquest moment, i davant del possible trencament amb *Pixar Animation Studios*, la Companyia va decidir bolcar tots els seus esforços en la creació particular de films d'animació 3D com *Chicken Little* (2005), de Mark Dindal, o *The Wild* (2006), d'Steve 'Spaz' Williams, però no van tenir gaire èxit. Potser per això, el gener de 2006, va fer una gran aposta: va comprar *Pixar Animation Studios*...

Amb aquests estudis van estrenar *Ratatouille* (2007), de Brad Bird, i *WALL·E* (2008), d'Andrew Stanton, però també, en paral·lel, van continuar duent a terme films en 3D,

com *Meet the Robinsons* (2007)²⁴², d'Stephen J. Anderson, i *Bolt* (2008)²⁴³, de Byron Howard i Chris Williams. Així mateix, sembla que la Companyia, per insistència curiosament de responsables de *Pixar Animation Studios*, ha decidit tornar a obrir el departament d'animació tradicional i ja n'està preparant també nous títols.

²⁴² Si bé, de la producció executiva, se'n va fer càrrec John Lasseter (amb Clark Spencer).

²⁴³ Amb producció executiva, també, de John Lasseter.

A.2. Pixar Animation Studios: curtmétratges predecessors (1984-1995)

The Adventures of André and Wally B (1984)

Figura 17. Títol del film en els crèdits inicials de *The Adventures of André & Wally B.*

Dades tècniques i artístiques

Els principals crèdits, tal com apareixen descrits en el film²⁴⁴, són:

Productora:	Lucasfilm, Ltd. (Lucasfilm Computer Graphics Project).
Dissenyador de localitzacions i render:	William Reeves.
Dissenyador de personatges i animació:	John Lasseter.
Programadors d'animació 3D:	Tom Duff i Eben Ostby.
Render 3D:	Rob Cook i Loren Carpenter.
Concepte - direcció:	Alvy Ray Smith.
Texturitzat - matejat:	Sam Leffler i Thomas Porter.
Escanejat:	Tom Noggle i Don Conway.
So:	Ben Burtt, amb Sprocket Systems.

²⁴⁴ El guió estava escrit per John Lasseter i Alvy Ray Smith.

La durada és d'1 minut i 50 segons.

Argument

En un bosc on surt el sol, *André*, un personatge de textura metal·litzada blau cel, amb pantalons i barret vermells, i samarreta i guants blancs, aquests darrers tipus *Mickey Mouse*, s'està despertant. De cop i volta, al seu davant, apareix una abella, *Wally B.*, a qui aconsegueix distreure momentàniament per posar-se a córrer acte i seguit. L'abella el persegueix, i finalment es queda amb l'agulló doblegat després d'haver intentat clavar-lo a *André*, fet que ha ocorregut en fora de camp.

Luxo, Jr. (1986)

Figura 18. Títol del film en els crèdits inicials de *Luxo, Jr.*

Dades tècniques i artístiques

Els principals crèdits, tal com apareixen descrits en el film, són:

Productora:	Pixar, a Marin County, Califòrnia.
Guionista, dissenyador, modelat i animació:	John Lasseter.
Programador d'animació, modelat i render:	Eben Ostby.
Modelat i render:	Bill Reeves (William Reeves).
Render:	Sam Leffler.

Apèndixs

Escanejat: Don Conway.
So: Gary Rydstrom, amb Sprocket Systems.
Postproducció: Craig Good.

La durada és de 2 minuts i 10 segons.

Argument

En un escriptori de fusta, una petita pilota amb una franja blava i una estrella vermella arriba fins els peus d'un flexo. Aquest la repel·leix un parell de vegades fins que s'adona que qui se l'està enviant és el seu fill, un flexo més petit, *Luxo, Jr.*, que està jugant amb ella. En un moment determinat, després de saltar-hi a sobre, la pilota es desinfla, i aleshores *Luxo, Jr.* se'n va cap cot. No obstant, a continuació, apareix amb una nova pilota. En aquesta ocasió, molt més gran.

***Red's Dream* (1987)**

Figura 19. Títol del film en els crèdits inicials de *Red's Dream*.

Dades tècniques i artístiques

Els principals crèdits, tal com apareixen descrits en el film, són:

Productora: Pixar, a Marin County, Califòrnia.

Coordinadors de producció:	Susan Anderson Catmull i Ralph Guggenheim.
Guionista, director i animació:	John Lasseter.
Directors tècnics:	Eben Ostby, William Reeves i H. B. Siegel.
Modelat i programadors d'animació:	Eben Ostby i William Reeves.
Render:	Robert L. Cook (Rob Cook) i Tony Apodaca, Charlie Gunn i H. B. Siegel, amb ChapReyes.
Escanejat:	Don Conway.
So:	Gary Rydstrom, amb Sprocket Systems.
Música:	David Slusse.
Postproducció:	Craig Good.

La durada és de 4 minuts i 10 segons.

Argument

En una nit plujosa, en una botiga de bicicletes, un monocicle vermell apareix recolzat en la cantonera d'una paret amb una etiqueta de venda penjant del seu seient. El monocicle somia amb nits millors, amb un pallasso muntant damunt seu en un escenari, fent malabars amb tres pilotes de colors, i a qui aconsegueix suplir després d'haver-li estat ajudant diversos cops, amb el públic aplaudint-lo i ovacionant-lo aleshores. Però tot es tracta simplement d'un somni, del qual desperta en meitat de la botiga per tornar entristit a la seva cantonera.

***Tin Toy* (1988)**

Figura 20. Títol del film en els crèdits inicials de *Tin Toy*.

Dades tècniques i artístiques

Els principals crèdits, tal com apareixen descrits en el film, són:

Productora:	Pixar, a Marin County, Califòrnia.
Coordinadors de producció:	Ralph Guggenheim, Susan Catmull (Susan Anderson Catmull) i Deirdre Warin.
Director, animació i guió:	John Lasseter.
Directors tècnics:	William Reeves i Eben Ostby.
Escanejant:	Cosmic Don Conway (Don Conway) i Ralph Guggenheim.
So:	Gary Rydstrom, amb Sprocket Systems.
Música:	Mark Goodson Productions, <i>The Price Is Right</i> .
Postproducció:	Craig Good.

La durada és de 5 minuts i 10 segons.

Argument

Tin Toy és la nova joguina home orquestra de llauna d'un nadó, de qui fuig després de veure el seu quefer. En amagar-se a sota d'un sofà, descobreix com la resta de joguines també estan atemorides. De sobte, el nadó cau a terra i comença a plorar. Aleshores, *Tin Toy* es debat entre sortir o no del seu amagatall, entre la seva vertadera funció com a joguina o la seva teòrica supervivència. I acaba anant a l'auxili i distracció del nadó. Però, tot i que en un inici aconsegueix el seu propòsit, ràpidament queda relegat.

Knick Knack (1989)

Figura 21. Títol del film en els crèdits inicials de *Knick Knack*.

Dades tècniques i artístiques

Els principals crèdits, tal com apareixen descrits en el film²⁴⁵, són:

Productora:	Pixar.
Creadors:	John Lasseter, Eben Ostby, William Reeves, Ralph Guggenheim, Craig Good, Don Conway, Flip Phillips, Yael Miló, Tony Apodaca i Deirdre Warin.
So:	Gary Rydstrom, amb Sprocket Systems.
Música:	Bobby McFerrin.

²⁴⁵ El guió estava escrit per John Lasseter.

Color:

RenderMan.

La durada és de 3 minuts i 35 segons.

Argument

A un costat d'un prestatge de fusta, diversos souvenirs procedents de diferents llocs d'estiu ballen al son d'una música. A l'altre costat, un ninot de neu que habita en una bola de neu procedent d'Alaska para atenció a un d'ells: un cendrer de Miami en forma de piscina amb una palmera que presenta una bella figura d'una dona rossa amb un bikini blau cel, i que li saluda fent-li l'ullet. El ninot de neu intenta per tots els mitjans lliurar-se de la seva mitja esfera de vidre, colpejant-la amb un decorat que simula un iglú, picant-la amb el seu nas punxegut i un martell, percussionant-la amb una pala mecànica, utilitzant un tallavidres i un bufador, dinamitant-la... En tots els casos, sense èxit. Ara bé, l'explosió del seu últim intent produeix un lleuger moviment de la bola de neu que la porta al cairell del prestatge i la precipita al buit. Durant la caiguda, una comporta situada en la seva base s'obre i el ninot de neu aconsegueix de sortir-hi. Però el seu trajecte acaba a l'interior d'una peixera on, malgrat una primera decepció, el protagonista s'acaba trobant amb un souvenir d'una bella sirena, ni més ni menys que procedent de l'Atlàntida. I quan es disposa a anar cap a ella, la bola de neu li cau al damunt i l'atrapa novament.

A.3. Pixar Animation Studios: curtmetratges coetanis (1995-2006)

Geri's Game (1997)

Figura 22. Títol del film en els crèdits inicials de *Geri's Game*.

Dades tècniques i artístiques

Els principals crèdits, tal com apareixen descrits en el film, són:

Productora:	Pixar Animation Studios, a Richmond, Califòrnia.
Director i guió:	Jan Pinkava.
Productora:	Karen Dufilho.
Productors executius:	John Lasseter i Edwin Catmull.
Director tècnic:	David R. Haumann.
Supervisor tècnic:	Leo Hourvitz.
Caràcter R&D:	Michael Kass (roba) i Tony DeRose (superfície).
Cap de producció:	Holly Lloyd.
Supervisor de postproducció:	Julie McDonald.
So:	Tom Myers, amb Skywalker Sound.

Apèndixs

Veü: Bob Peterson (*Geri*).

Música: Gus Viseur et son Orchestre, *Flambée Montalbanaise*.

La durada és de 4 minuts i 50 segons.

Argument

En un dia de tardor assolellat, en una de les taules amb dues cadires d'un jardí, un ancià col·loca les fitxes d'uns escacs en un tauler i es disposa a jugar contra si mateix. Cada cop que fa un moviment, l'home s'aixeca i canvia de cadira perquè el seu altre jo pugui aleshores moure peça. La partida s'intensifica. El personatge que havia mogut primer sembla que la va perdent, i l'altre, que la va guanyant. Finalment, davant d'un escac del segon, al primer, li agafa un mal al cor i cau a terra. Llavors, mentre el segon se'n preocupa mirant a sota de la taula, el primer es reincorpora ràpidament i canvia el tauler de posició, de manera que queda la jugada guanyadora per a ell. Tot seguit, quan l'altre es reincorpora, el primer mou peça, i guanya la partida davant de la incredulitat del seu contrincant, a qui, a més, demana el seu premi: la dentadura postissa.

For the Birds (2000)

Figura 23. Títol del film en els crèdits inicials de *For the Birds*.

Dades tècniques i artístiques

Els principals crèdits, tal com apareixen descrits en el film²⁴⁶, són:

Productora:	Pixar Animation Studios, a Richmond, Califòrnia.
Director:	Ralph Eggleston.
Productora:	Karen Dufilho.
Productor executiu:	John Lasseter.
Supervisor tècnic:	Bill Wise.
Supervisor d'animació:	James Ford Murphy.
Supervisor de modelat:	Eben Ostby.
Caps de producció:	Rence Jensen i Holly Lloyd.
Supervisor de postproducció:	Paul Cichocki.
So:	Tom Myers, amb Skywalker Sound.
Música:	Riders in the Sky, <i>Big High Wire Hop</i> .
Crèdits:	Susan Bradley.

La durada és de 3 minuts i 20 segons.

²⁴⁶ El guió estava escrit per Ralph Eggleston.

Argument

Al costat d'un camp sembrat, en un tram de línia elèctrica entre dos postes, quinze ocellets s'hi van posant a poc a poc, reivindicant entre si el seu espai. De cop, en un dels postes, apareix un ocellot que els saluda, a tots, i aquests se n'hi riuen, fonamentalment pel seu aspecte. L'ocellot aixeca el vol i es posa al seu bell mig, provocant que el cable es tensi pel seu pes i tots caiguin al seu damunt. Els ocellets, empipats, es queixen, i un d'ells li pica una urpa, fet que provoca que l'ocellot es giri i quedi boca avall, aguantant-se precisament per la resta d'urpes, que els ocellets li piquen a continuació. Quan l'ocellot queda penjant d'una sola urpa, un dels ocellets s'adona que, si l'ocellot finalment cau, tots ells sortiran disparats. Però ja és massa tard. L'ocellot cau a terra, de fet ja hi era a prop, i els quinze ocellets surten disparats, i cauen, en breu, desplomats, al seu voltant, per amagar-se a continuació darrera d'aquest davant del seu riure.

Mike's New Car (2002)

Figura 24. Títol del film en els crèdits inicials de *Mike's New Car*.

Dades tècniques i artístiques

Els principals crèdits, tal com apareixen descrits en el film, són:

Productores:	Walt Disney Pictures i Pixar Animation Studios, a Emeryville, Califòrnia.
Directors:	Pete Docter i Roger Gould.

Argument:	Pete Docter.
Guió:	Jeff Pidgeon, Roger Gould i Rob Gibbs.
Productor:	Gale Gortney.
Productor executiu:	John Lasseter.
Supervisor tècnic:	Bill Polson.
Supervisor de <i>layout</i> :	Ewan Johnson.
Supervisor de modelat:	Tim Milliron.
Supervisor de postproducció:	Paul Cichocki.
Editor:	Robert Grahamjones.
So:	Tom Myers, amb Skywalker Sound.
Veus:	Billy Cristal (<i>Mike</i>) i John Goodman (<i>Sullivan</i>).
Música:	Randy Newman.
Crèdits:	Geefwee Boedoe.

La durada és de 3 minuts i 45 segons.

Argument

El *Mike* i el *Sullivan*, de *Monsters, Inc.*, surten per la porta de casa al carrer. El *Mike* agafa per la mà el *Sullivan*, que es tapa els ulls amb la mà dreta, fins que arriba davant del seu nou cotxe amb la idea de donar-li una sorpresa. El *Sullivan* sembla no entusiasmar-se gaire quan el veu. I el *Mike* l'hi fa pujar, apuntant-li que és un cotxe amb tracció a sis rodes. Un cop a dins, el *Sullivan* no hi cap gaire bé i juga amb el comandament del seu seient fins que el *Mike* l'escriu. Aleshores, aquest posa en funcionament el motor, però un so intermitent l'avisava que no porten el cinturó lligat. El *Sullivan* se'l corda, però el *Mike*, en intentar fer-ho, arriba a quedar-se fora del vehicle. Quan el *Sullivan* li vol obrir la porta, posa en funcionament un mecanisme del motor que obre el capó, que cau damunt dels dits de la mà dreta del *Mike* quan aquest intenta tancar-lo. Igualment, hi acaba a dins, amb tot el mecanisme en marxa, fins que a la fi aconseguix sortir-hi després que el *Sullivan* l'atura. Ja a l'interior del cotxe, el *Mike* prem uns botons equivocats, un rere l'altre, activant un seguit de mecanismes cada cop

més desbaratats. Un monstre que passeja per la vorera fuig corrents quan ho veu. Finalment, el *Mike* treu la clau de contacte i tot torna a la normalitat. Llavors, el *Sullivan*, en voler posar bé el retrovisor, el trenca, i el *Mike* el fa fora a crits i arrenca precipitadament. Tant, que té un accident d' immediat. Les rodes passen per davant del *Sullivan*, que agafa el *Mike* al vol quan surt projectat a causa de l' *air back*. Desesperat, lloa el seu antic cotxe.

***Boundin'* (2003)**

Figura 25. Títol del film en els crèdits inicials de *Boundin'*.

Dades tècniques i artístiques

Els principals crèdits, tal com apareixen descrits en el film, són:

Productora:	Pixar Animation Studios.
Director i guió:	Bud Luckey.
Codirector:	Roger Gould.
Productor:	Osnat Shurer.
Productor executiu:	John Lasseter.
Cap de producció:	Doug Nichols.
Supervisor d'animació:	Doug Sweetland.
Supervisor tècnic:	Bill Polson.

Editor:	Steve Bloom.
Director artístic:	Bud Luckey.
Supervisora d'il·luminació:	Jesse Hollander.
Supervisor de postproducció:	Paul Cichocki.
So:	Tom Myers, amb Skywalker Sound.
Veus:	Bud Luckey.
Música:	Bud Luckey.
Crèdits:	Andy Dreyfus.

La durada és de 4 minuts i 40 segons.

Argument

Una veu narradora diu que la vida és un roda en forma de sínia i explica el que veiem a continuació. En un pla enmig de les muntanyes, en un llac que hi deixa la neu, hi viu un be. Content amb la llana que té, dansa davant del seu veïnat, uns talps, uns peixos, un mussol i una serp, que també s'uneixen al ball. Però un bon dia, apareix una furgoneta, i la mà d'un home l'esquila. El be s'entristeix molt perquè ja no té llana i tothom veu la seva pell rosenca. Els talps se'n riuen. Plou i el be es reclou sota uns matolls. Tanmateix, aleshores, apareix un conillflop saltant que li pregunta què ha passat. I el be li ho explica. I el conillflop el convenç que no passa res pel color de pell que hom tingui, i afegeix que, quant a la dansa, l'ha de millorar, i li ensenya com fer-ho, saltant. El be segueix els seus passos, salta i salta, passa el temps, i els homes tornen. Però el be es deixa esquil·lar tranquil·lament. El fet ja no li causa preocupació, i torna a saltar en companyia dels seus veïns. El conillflop, també ho fa, i se'n va. La veu narradora diu que hom puja i baixa, que la vida es així, que quina sort tenir conillflops entre nosaltres.

Jack-Jack Attack (2004)

Figura 26. Títol del film en els crèdits inicials de *Jack-Jack Attack*.

Dades tècniques i artístiques

Els principals crèdits, tal com apareixen descrits en el film, són:

Productores:	Walt Disney Pictures i Pixar Animation Studios.
Director i guió:	Brad Bird.
Productor:	Osnat Shurer.
Productor executiu:	John Lasseter.
Director associat:	Roger Gould.
Cap de producció:	Victoria Jaschob.
Argument:	Teddy Newton, Mark Andrews, Rob Gibbs i Bosco NG.
Animadors principals:	Tony Fucile, Steven Clay Hunter i Alan Barillaro.
Supervisors tècnics:	Nigel Hardwidge i Bill Polson.
Editor:	Stephen Schaffer.
Supervisor de postproducció:	Paul Cichocki.
So:	Skywalker Sound.

Veus:	Bret Parker (<i>Kari</i>), Bud Luckey (<i>Rick Dicker</i>), Eli Fucile (<i>Jack-Jack</i>) i Jason Lee (<i>Syndrome - Síndrome</i>).
Música (agraïments):	Wolfgang Amadeus Mozart.
Crèdits:	Mark Cordell Holmes.

La durada és de 4 minuts i 45 segons.

Argument

La *Kari*, la cangur de la família *Parr*, de *The Incredibles*, és interrogada per l'agent *Rick Dicker* en una habitació amb un sol feix de llum. Li explica el que li va passar un dia que es trobava sola amb el *Jack-Jack*, el petit de la família, narració que veiem a continuació. Mentre li preparava uns jocs per tal que es desenvolupés cognitivament, el nen anava desapareixent en un lloc i apareixent en un altre, arribant a travessar les parets, fins que es va calmar. I quan va començar a jugar amb aquest, en veure una carta on hi havia dibuixada una foguera, el nen es va incendiar, tot i que va aconseguir apagar-lo. Ara bé, el fet, junt amb d'altres, es va repetir tota la nit. I al matí, esperançada, es va pensar que *Síndrome*, que havia trucat a la porta, era el seu substitut, però aquest li va dir que era un superheroi. En aquest moment, l'agent *Rick Dicker*, dirigint-li un làser al mig del cap, li pregunta si s'ho va creure, si ho ha explicat a altre persones, i ella diu que sí, que la gent creu que està boixa i que tant de bo pogués oblidar-ho, i l'agent *Rick Dicker*, enviant-li una ventosa en el punt que marca el làser, li diu que segur que ho oblidarà. I la *Kari* perd el coneixement.

One Band Man (2005)

Figura 27. Títol del film en els crèdits inicials de *One Man Band*.

Dades tècniques i artístiques

Els principals crèdits, tal com apareixen descrits en el film, són:

Productora:	Pixar.
Directors i guió:	Andrew Jimenez i Mark Andrews.
Productor:	Osnat Shurer.
Productors executius:	John Lasseter i Brad Bird.
Cap de producció:	Nicole Paradis Grindle.
Supervisor d'animació:	Angus MacLane.
Supervisor tècnic:	Bill Polson.
Editor:	Steve Bloom.
Director artístic:	Ronnie Del Carmen.
Supervisor d'il·luminació:	Ken Lao.
Supervisor de caràcters:	Bill Sheffler.
Supervisor de postproducció:	Paul Cichocki.
So:	Skywalker Sound.
Música:	Michael Giacchino.

La durada és de 4 minuts i 30 segons.

Argument

En una plaça d'un poble amb una bella font, en una època pretèrita, un home orquestra fa una funció. No té cap moneda a la seva tassa, però veu com un infant es disposa a tirar-ne una a la font. Aleshores, l'home orquestra li crida l'atenció amb els instruments, i l'infant canvia d'opinió i decideix deixar-li la seva moneda a la tassa. Però, quan està a punt de fer-ho, a l'altra banda de la plaça, un altre home orquestra li crida l'atenció, també amb els seus instruments. Quan aquest li demana que posi la moneda en el barret d'un ninot articulat que ha sortit del seu, l'altre home orquestra li torna a cridar l'atenció, fent una interpretació més complexa. I aquest fet, cada cop amb accions més exagerades, es repeteix diverses vegades, fins que tots dos homes entren en un autèntic duel. L'infant, espantat, es va tirant enrere, i de cop i volta la moneda li cau a terra i va a parar a l'interior d'una claveguera. Enfadat, demana als homes que n'hi donin una, i com que no en tenen cap, assenyala un petit violí que té un d'ells, i amb la tassa al davant, comença a tocar-lo. En breu, una persona que passa per allí, li deixa anar un sac ple de monedes, i l'infant en treu dues i els les mostra, per llançar-les a continuació a la part alta de la font. Els dos homes es queden de pedra.

***Mater and the Ghostlight* (2006)**

Figura 28. Títol del film en els crèdits inicials de *Mater and the Ghostlight*.

Dades tècniques i artístiques

Els principals crèdits, tal com apareixen descrits en el film, són:

Productores:	Walt Disney Pictures i Pixar Animation Studios.
Director:	John Lasseter.
Codirector:	Dan Scanlon.
Productor:	Mark Nielsen.
Productora executiva:	Darla K. Anderson.
Argument:	Joe Ranft, John Lasseter i Dan Scanlon.
Supervisors d'animació:	Bobby Podesta, James Ford Murphy i Scott Clark.
Editor:	Torbin Xan Bullock.
Directors artístics:	William Cone i Bob Pauley.
Supervisor tècnic:	Steve May.
Supervisor de <i>layout</i> :	Bob Whitehill.
Supervisor de <i>set dressing</i> :	Sophie Vincelette.
Supervisor d'il·luminació:	Peter Sumanasemi.
Supervisor d'efectes:	Erdem Taylan.

Supervisor de render i optimització:	Angelique Ford.
Supervisor de postproducció:	Paul Cichocki.
So:	Skywalker Sound.
Veus:	Larry The Cable Guy (<i>Mater - Mata</i>), Owen Wilson (<i>Lightning McQueen - Llamp McQueen</i>), Michael Wallis (<i>Sheriff</i>), Bonnie Hunt (<i>Sally Carrera</i>), Paul Newman (<i>Doc Hudson</i>), Cheech Marin (<i>Ramone - Ramon</i>) i Paul Dooley (<i>Sarge - Sergent</i>).
Música:	Bruno Coon - Brad Paisley, <i>Behind the Clouds</i> .
Crèdits:	Dominique R. Louis i Bud Luckey - Becky Neiman i Joe Ranft.

La durada és de 7 minuts i 10 segons.

Argument

De nit, en el poblat de *Radiator Springs*, de *Cars*, el *Mata* es dedica a fer bromes al *Red*, retirant-li un pneumàtic amb plantes mentre rega; al *Guido* i al *Luigi*, sortint d'entre uns pneumàtics que havien amuntegat; a la *Sally Carrera*, posant-se dos cons com a dents canines i apareixent a l'altre costat d'una finestra; al *Lizzie*, volent-lo despertar mentre dorm, tot i que no ho aconsegueix; al *Fillmore*, afegint-li un nou dipòsit de benzina cada cop que ja n'ha desat un; i, finalment, al *Llamp McQueen*, tot i que ja mig s'ho esperava, però li ha aparegut per darrera, i davant la presència de la *Sally Carrera*, el *Doc Hudson*, el *Sergent*, i altres companys. Mentre riuen, el *Mata* diu al *Llamp McQueen* que ha fet cara d'haver vist la llum fantasma, i el *Sheriff*, amb un to seriós, diu que no ha de riure's de la llum fantasma. En preguntar el *Llamp McQueen* què és la llum fantasma, es fa el silenci a la benzinera on es troben, i el *Sheriff* li diu que és una bola brillant de llum blava i fluorescent que aguaita per totes parts i a qui no agrada el so del metall rovellat. Tothom se'n va a dormir i el *Mata* es queda sol. De camí, també, cap a casa, sent por, i en arribar-hi, veu una llum, que acaba tractant-se d'una libèl·lula, a banda que era groga. Però, tot seguit, una llum blava apareix darrera seu, i comença a córrer desesperat. Passant per davant seu, el *Llamp McQueen* i el *Guido* fan com si es donessin la mà: li han penjat un fanalet que dóna una llum blava al seu remolc. Quan

finalment el *Mata* se n'adona, tots els altres cotxes se'n riuen. El *Sheriff* li diu que l'únic que fa por en aquest indret és la seva imaginació. I un tal espectre mortal, li deixa caure el *Doc Hudson*. Tots s'acomiaden ràpidament, i el *Mata*, novament atemorit, es pregunta què és l'espectre mortal.

***Lifted* (2006)**

Figura 29. Títol del film en els crèdits inicials de *Lifted*.

Dades tècniques i artístiques

Els principals crèdits, tal com apareixen descrits en el film, són:

Productora:	Pixar Animation Studios.
Director i guió:	Gary Rydstrom.
Productora:	Katherine Sarafian.
Productors executius:	John Lasseter i Osnat Shurer.
Argument:	Jeff Pidgeon i Max Brace.
Cap de producció:	Kim Collins.
Supervisor d'animació:	Gini Santos.
Supervisor tècnic:	Bill Polson.
Editor:	Steve Bloom.
Director artístic:	Mark Cordell Holmes.

Supervisor d'il·luminació:	Tim Best.
Supervisor de caràcters:	Bill Sheffler.
Supervisor d'efectes:	Michael Lorenzen.
Supervisor de postproducció:	Paul Cichocki.
So:	Gary Rydstrom, amb Skywalker Sound.
Música:	Michael Giacchino.
Crèdits:	Mark Cordell Holmes i Andrew Jimenez.

La durada és exactament de 5 minuts.

Argument

De nit, en una casa solitària enmig d'una planúria, el seient gronxador del porxo i el molí de vent es mouen estranyament. Un jove dorm al llit plàcidament. De sobte, una llum intensa entra per la finestra de la seva habitació. Es tracta del raig de llum d'una nau extraterrestre, que aixeca el cos del jove i el condueix cap a l'exterior. Però la finestra està mig tancada i el cos no arriba a sortir-hi, perquè topa una i una altra vegada contra l'estructura. A la nau, un alien aprenent mou un seguit d'interruptors davant del seu mestre, que pren anotacions en un full. L'alien aprenent no aconsegueix prémer l'interruptor adequat i acaba perdent els nervis llançant-se al damunt de tots ells. A la casa, el jove va d'un lloc a l'altre donant-se molts cops, però sense despertar-se. Finalment, l'alien aprenent troba la solució en una llibreta i aconsegueix, malgrat alguna dificultat, fer arribar el cos a la nau. Però en entrar-hi, per l'única obertura que hi ha a sota la plataforma, l'alien aprenent deixa de prémer l'interruptor correcte i el cos cau precipitadament al buit. Una intervenció del mestre salva el jove i, a més, aquest fa tornar totes les seves coses al seu lloc. Acte i seguit, els extraterrestres es disposen a abandonar l'indret. L'alien aprenent està trist i el mestre, en un gest de consol, li deixa pilotar la nau, que seguidament s'estimba damunt la casa. Amb la nau recuperant la seva posició, un gran forat queda enrere. La nau fuig a corre-cuita. I al mig del forat, tan sols una columna de terra amb el llit del jove i aquest al capdamunt resten en peu. Mentre passen els crèdits finals, el so d'un despertador desperta el noi i un crit d'una caiguda i un gran cop se senten a continuació.

Com hem vist, aquests dos darrers apèndixs sobre els curtmétratges predecessors i coetanis de Pixar Animation Studios mostren les dades tècniques i artístiques i l'argument de tots ells, i a banda de ser ressenya, com també ho és el primer de The Walt Disney Company, de certs peus de pàgines i altres referències del treball, permeten copsar certes constants narratives apuntades a les conclusions²⁴⁷. Una anàlisi exhaustiva d'aquests, insistim-ho, seria també una bona línia d'estudi o investigació de futur.

²⁴⁷ Veieu l'apartat *Conclusions*.

Bibliografia

Ressenyem els llibres sobre art, humanitats, filosofia, dramaturgia, narrativa, narrativa audiovisual, guió, animació, cinema, cinema d'animació, cinema d'animació per ordinador, cinema digital i que aborden els films tractats d'una manera o una altra que han estat més útils i consultats per elaborar aquesta tesi:

AMIDI, Amid, i LASSETER, John: *The Art of Pixar Short Films*. San Francisco: Chronicle, 2009.

ARISTÒTIL: *Retòrica. Poètica*. Barcelona: Edicions 62, 1998.

AUMONT, Jacques, i MARIE, Michel: *Análisis del film*. Barcelona: Paidós, 1988.

AUMONT, Jacques: *La imagen*. Barcelona: Paidós, 1992.

AUZEL, Dominique: *Émile Reynaud et l'image s'anima*. París: Editions du May, 1992.

A. V.: *Del tebeo al manga. Una historia de los cómics*. 12 (4) volums. Barcelona: Panini, 2007.

A. V.: *Historia general del cine*. 12 volums. Madrid: Cátedra, 1995 - 98.

BALLÓ, Jordi, i PÉREZ, Xavier: *La llavor immortal. Els arguments universals en el cinema*. Barcelona: Empúries, 1995.

BARTHES, Roland: *Mitologías*. Madrid: Siglo XXI, 1980.

BECK, Jerry: *Animation Art. From Pencil to Pixel, the World of Cartoon, Anime and CGI*. Nova York: Collins Design, 2004.

Bibliografía

BENDAZZI, Giannalberto: *Cartoons. 110 años de cine de animación*. Madrid: Ocho y medio, 2003.

BENET, Vicente J.: *Un siglo en sombras. Introducción a la historia y la estética del cine*. València: Ediciones de la Mirada, 1999.

BENJAMIN, Walter: *L'ouvre d'art à l'époque de sa reproductibilité technique*. París: Allia, 2004.

BERGALA, Alain: *La hipótesis del cine. Pequeño tratado sobre la transmisión del cine en la escuela y fuera de ella*. Barcelona: Laertes, 2007.

BERGSON, Henri: *La risa. Ensayo sobre la significación de lo cómico*. Buenos Aires: Losada, 1939.

BRUNETTA, Gian Piero: *Il viaggio dell'icononauta: dalla camera oscura di Leonardo alla luce dei Lumière*. Venècia: Marsilio, 1997.

BURCH, Noel: *Praxis del cine*. Madrid: Fundamentos, 1985.

CABEZÓN, Luis A., i GÓMEZ-URDÁ, Félix G.: *La producción cinematográfica*. Madrid: Cátedra, 1999.

CALABRESE, Omar: *La era neobarroca*. Madrid: Cátedra, 1994.

CAMPBELL, Joseph: *El héroe de las mil caras. Psicoanálisis del mito*. Mèxic: Fondo de cultura económica, 1959.

CARRIÈRE, Jean-Claude, i BONITZER, Pascal: *Práctica del guión cinematográfico*. Barcelona: Paidós, 1991.

CASSETTI, Francesco, i DI CHIO, Federico: *Cómo analizar un film*. Barcelona: Paidós, 1991.

CERAM, C. W.: *Arqueología del cine*. Barcelona: Destino, 1965.

CHATMAN, Seymour: *Historia y discurso. La estructura narrativa en la novela y en el cine*. Madrid: Taurus, 1990.

CHION, Michel: *El cine y sus oficios*. Madrid: Cátedra, 1992.

CHION, Michel: *La audiovisión. Introducción a un análisis conjunto de la imagen y sonido*. Barcelona: Paidós, 1993.

CHION, Michel: *Cómo se escribe un guión*. Madrid: Cátedra, 2000.

CHION, Michel: *La voz en el cine*. Madrid: Cátedra, 2004.

CIRLOT, Juan Eduardo: *Diccionario de símbolos*. Barcelona: Labor, 1991.

COLE, Stephen: *Los Increíbles. La guía total*. Madrid: Gaviota, 2004.

COTTA VAZ, Mark, LASSETER, John, i BIRD, Brad: *The Art of The Incredibles*. San Francisco: Chronicle, 2004.

COTTA VAZ, Mark, LASSETER, John, i STANTON, Andrew: *The Art of Finding Nemo*. San Francisco: Chronicle, 2003.

COTTE, Olivier: *Il était une fois le dessin animé... et le cinema d'animation*. París: Dreamland, 2001.

DARLEY, Andrew: *Cultura visual digital. Espectáculo y nuevos géneros en los medios de comunicación*. Barcelona: Paidós, 2002.

DELGADO, Pedro E.: *El cine de animación*. Madrid: JC, 2000.

Disney Enterprises Inc., i Pixar Animation Studios: *Toy Story. La guía total*. Madrid: Gaviota, 2000.

Bibliografia

Disney Enterprises Inc., i Pixar Animation Studios: *Buscando a Nemo. La guía total*. Madrid: Gaviota, 2003.

DJÉNATI, Geneviève: *Psychanalyse des dessins animés*. París: L'Archipel, 2001.

DURAN ARMENGOL, Teresa: *La literatura en colors*. Barcelona: Fundació La Caixa, 1989.

DURAN ARMENGOL, Teresa: *Els suports narratius dins la literatura infantil*. Barcelona: Tesi doctoral, Universitat de Barcelona, 2001.

DURAN ARMENGOL, Teresa: *Leer antes de leer*. Barcelona: Anaya, 2002.

DURAN ARMENGOL, Teresa: *Ilustración, comunicación, aprendizaje*, en: *Revista de Educación*, número extraordinario, pàg. 239-253, Ministerio de Educación y Ciencia, Madrid, 2005.

DURAN ARMENGOL, Teresa: *¿A qué llamamos representación?*, en: *Teatro infantil. Do texto á representación*, pàg. 37-56, Xerais, Vigo, 2007.

DURAN, Jaume, i SÁNCHEZ, Lydia (ed.): *Industrias de la comunicación audiovisual*. Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 2008.

DURAN, Jaume: *El cinema d'animació nord-americà*. Barcelona: Editorial UOC, 2008.

DURAN, Jaume: *Guía para ver y analizar Toy Story*. València - Barcelona: Nau Llibres - Octaedro, 2008.

DUVIGNAUD, Jean: *Le propre de l'homme. Histories du comique et de la dérision*. París: Hachette, 1985.

ECO, Umberto: *Semiòtica i filosofia del llenguatge*. Barcelona: Laia, 1988.

EISENSTEIN, Sergueï: *Walt Disney*. Estrasburg: Circé, 1991.

EISNER, Will: *El cómic y el arte secuencial*. Barcelona: Norma, 1996.

EPSTEIN, Edward Jay: *La gran ilusión. Dinero y poder en Hollywood*. Barcelona: Tusquets, 2007.

ERIKSON, Erik H.: *El ciclo vital completado*. Barcelona: Paidós, 2000.

FERNÁNDEZ DÍEZ, Federico, i MARTÍNEZ ABADÍA, José: *Manual básico de lenguaje y narrativa audiovisual*. Barcelona: Paidós, 1999.

FIELD, Syd: *El libro del guión. Fundamentos de la escritura de guiones*. Madrid: Plot, 1994.

FIELD, Syd: *El manual del guionista. Ejercicios e instrucciones para escribir un buen guión paso a paso*. Madrid: Plot, 1995.

FIELD, Syd: *Cómo mejorar un guión. Guía práctica para identificar y solucionar problemas de guión*. Madrid: Plot, 2002.

FONTE, Jorge, i MATAIX, Olga: *Walt Disney. El universo animado de los largometrajes, 1937-1967*. Madrid: T&B, 2000.

FONTE, Jorge: *Walt Disney. El universo animado de los largometrajes, 1970-2001*. Madrid: T&B, 2001.

GARCÍA CAMARERO, Ernesto: *La revolución informática*. Madrid: Cuadernos, Historia 16, 1997.

GARCÍA JIMÉNEZ, Jesús: *Narrativa audiovisual*. Madrid: Cátedra, 1996.

GARCÍA MÁRQUEZ, Gabriel: *Cómo se cuenta un cuento*. Cuba: Ollero y Ramos, 1996.

GENETTE, Gérard: *Figures III*. París: Seuil, 1972.

GOMBRICH, E. H.: *Història de l'art*. Barcelona: Columna, 1999.

GOULART, Ron: *The Comic Book Encyclopedia. The Ultimate Guide to Characters, Graphic Novels, Writers, and Artists in the Comic Book Universe*. Nova York: Harper Collins, 2004.

GRANT, John: *Masters of animation*. Nova York: Watson-Guption, 2001.

GREIMAS, Algirdas Julien: *Semántica estructural*. Madrid: Gredos, 1971.

GUBERN, Román: *Del bisonte a la realidad virtual. La escena y el laberinto*. Barcelona: Anagrama, 1996.

GUBERN, Román: *Máscaras de la ficción*. Barcelona: Anagrama, 2002.

GUERIN, Marie Anne: *El relato cinematográfico. Sin relato no hay cine*. Barcelona: Paidós, 2004.

HALAS, John, i MANVELL, Roger: *The Technique of Film Animation*. Londres: Focal Press, 1980.

HAUSER, Tim, i STANTON, Andrew: *The Art of WALL·E*. San Francisco: Chronicle, 2008.

HECHT, Hermann: *Pre-Cinema History, An Encyclopedia and Annotated Bibliography of the Moving Image before 1896*. Londres: British Film Institute, 1993.

HOMER: *L'Odissea*. Barcelona: La Magrana, 1998.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS: *Diccionari de la llengua catalana*. Segona edició. Barcelona: Edicions 62 i Enciclopèdia Catalana, 2007.

ITUARTE, Leire, i LETAMENDI, Jon: *Antología. Los inicios del cine, desde los espectáculos precinematográficos hasta 1917*. Barcelona: Ediciones del Serbal, 2002.

JOWETT, Simon: *Cars. La guía total*. Madrid: Gaviota, 2006.

JUNG, Carl Gustav: *Arquetipos e inconsciente colectivo*. Barcelona: Paidós, 1970.

JUNG, Carl Gustav: *Tipos psicológicos*. Barcelona: Edhasa, 1994.

JUNG, Carl Gustav: *El hombre y sus símbolos*. Barcelona: Paidós, 1995.

KERLOW, Isaac V.: *The Art of 3D Computer Animation and Effects*. Nova Jersey: John Wiley & Sons, 2004.

KURTTI, Jeff: *A Bug's Life. The Art and Making of an Epic of Miniature Proportions*. Nova York: Hyperion, 1998.

LABARRÈRE, André Z., i LABARRÈRE, Olivier: *Atlas du cinéma*. París: Livre de Poche, Librairie Générale Française, 2002.

LAKOFF, George, i JOHNSON, Mark: *Metáforas de la vida cotidiana*. Madrid: Cátedra, 1995.

LASSETER, John, i DALY, Steve: *Toy Story. The Art and Making of the Animated Film*. Nova York: Hyperion, 1996.

LASSETER, John, DOCTER, Pete, i Disney & PIXAR: *The Art of Monsters, Inc.* San Francisco: Chronicle, 2001.

LAVANDIER, Yves: *La dramaturgia. Los mecanismos del relato: cine, teatro, ópera, radio, televisión, cómic*. Madrid: Ediciones Internacionales Universitarias, 2003.

LENBURG, Jeff: *The Encyclopedia of Animated Cartoons*. Nova York: Cleckmark, 1999.

LÉVI STRAUSS, Claude. *Antropología estructural*. Barcelona: Paidós, 1995.

LUCCI, Gabriele: *Animación*. Barcelona: Electa, Mondadori, 2005.

MAESTRI, George: *Creación digital de personajes animados*. Madrid: Anaya, 2000.

MALDONADO, Tomás: *Lo real y lo virtual*. Barcelona: Gedisa, 1994.

MALTIN, Leonard: *The Disney Films*. Nova York: Disney Editions, 1984.

MANNONI, Laurent: *Le grand art de la lumière et de l'ombre, archéologie du cinéma*. París: Nathan, 1994.

MANOVICH, Lev: *El lenguaje de los nuevos medios de comunicación*. Barcelona: Paidós, 2005.

MARINA, José Antonio: *Elogio y refutación del ingenio*. Barcelona: Anagrama, 1992.

McGRATH, Declan, i MACDERMOTT, Felim: "Andrew Stanton" en *Guionistas*. Barcelona: Océano, 2003.

McKEE, Robert: *El guión. Sustancia, estructura, estilo y principios de la estructura de guiones*. Barcelona: Alba, 2002.

MOIX, Terenci: *Historia social del cómic*. Barcelona: Bruguera, Ediciones B, 2007.

MOSCARDÓ GUILLÉN, José: *El cine de animación en más de 100 largometrajes*. Madrid: Alianza, 1997.

OSIPA, Jason: *Stop Staring. Facial Modeling and Animation Done Right*. Indianapolis: Wiley Publishing, 2007.

PAGNOL, Marcel: *Notes sur le rire*. París: Nagel, 1987.

PAIK, Karen, IWERKS, Leslie, LASSETER, John, JOBS, Steve, i CATMULL, Ed: *To Infinity and Beyond! The Story of Pixar Animation Studios*. San Francisco: Chronicle, 2007.

PAIK, Karen, LASSETER, John, i BIRD, Brad: *The Art of Ratatouille (rat-a-too-ee)*. San Francisco: Chronicle, 2007.

PÁRAMO, José Antonio: *Diccionario Espasa Cine y TV*. Madrid: Espasa - Calpe, 2002.

PARKER, Philip: *Arte y ciencia del guión. Una completa guía de iniciación y perfeccionamiento para el escritor*. Barcelona: Robinbook, 2003.

PÉREZ, Xavier: *El suspens cinematogràfic*. Barcelona: Pòrtic, Enciclopèdia Catalana, 1999.

PERISIC, Zoran: *Los dibujos animados. Una guía para aficionados*. Barcelona: Omega, 1979.

PINEL, Vincent: *Écoles, genres et mouvements au cinéma*. París: Larousse - Bordas / HER, 2000.

PIRANDELLO, Luigi: *El humorismo (Esencia, carácter y materia del humorismo)*. San Lorenzo de El Escorial: Langre, 2007.

PONS BUSQUET, Jordi: *El cinema, història d'una fascinació*. Barcelona: Àmbit, 2002.

PRATS, Lluís: *Cine para educar. Guía de más de 200 películas con valores*. Barcelona: Belacqua, 2005.

PROPP, Vladimir: *Morfología del cuento*. Madrid: Fundamentos, 1972.

PROPP, Vladimir: *Las raíces históricas del cuento*. Madrid: Fundamentos, 1974.

REVAULT D'ALLONNES, Fabrice: *La luz en el cine*. Madrid: Cátedra, 2003.

ROBINSON, David: *The Lantern Image, Iconography of the Magic Lantern*. Londres: Magic Lantern Society, 1993.

ROMAGUERA RAMIÓ, Joaquim: *El lenguaje cinematográfico. Gramática, géneros, estilos y materiales*. Madrid: Ediciones de la Torre, 1991.

RONCARELLI, Robi: *The Computer Animation Dictionary*. Nova York: Springer, 1989.

SADOUL, Georges: *Las maravillas del cine*. Mèxic: Fondo de cultura económica, 1960.

SADOUL, Georges: *Historia del cine mundial*. Madrid: Siglo XXI, 1972.

SÁENZ VALIENTE, Rodolfo: *Arte y técnica de la animación. Clásica, corpórea, computada, para juegos o interactiva*. Buenos Aires: Ediciones de la Flor, 2006.

SÁNCHEZ NORIEGA, José Luis: *Historia del cine. Teoría y géneros cinematográficos, fotografía y televisión*. Madrid: Alianza, 2002.

SÁNCHEZ-BIOSCA, Vicente: *El montaje cinematográfico*. Barcelona: Paidós, 1996.

SÁNCHEZ-ESCALONILLA, Antonio: *Estrategias de guión cinematográfico*. Barcelona: Ariel, 2001.

SEGER, Linda: *Cómo convertir un guión en un guión excelente*. Madrid: Rialp, 1991.

SEGER, Linda: *Cómo crear personajes inolvidables. Guía práctica para el desarrollo de personajes en cine, televisión, publicidad, novelas y narraciones cortas*. Barcelona: Paidós, 2000.

SOUGEZ, Marie-Loup: *Historia de la fotografía*. Madrid: Cátedra, 1981.

- SULLÀ, Enric (ed.): *Poètica de la narració*. Barcelona: Empúries, 1985.
- THOMAS, Frank, i JOHNSTON, Ollie: *The Illusion of Life: Disney Animation*. Nova York: Disney Editions, 1981.
- TRUBY, John: *The Anatomy of Story. 22 Steps to Become a Master Storyteller*. Nova York: Faber & Faber, 2007.
- TUBAU, Daniel: *Las paradojas del guionista. Reglas y excepciones en la práctica del guión*. Barcelona: Alba, 2007.
- VALDIVIA SOTO, César: *Estudi de l'evolució dels efectes visuals i el CGI en el món audiovisual*. Barcelona: Treball final de carrera, La Salle - Universitat Ramon Llull, 2007.
- VALE, Eugene: *Técnicas del guión para cine y televisión*. Barcelona: Gedisa, 1985.
- VALVERDE, José María: *La literatura. Qué era y qué es*. Barcelona: Montesinos, 1981.
- VIRILIO, Paul: *La máquina de visión*. Madrid: Cátedra, 1989.
- VOGLER, Christopher: *El viaje del escritor. Las estructuras míticas para escritores, guionistas, dramaturgos y novelistas*. Barcelona: Robinbook, 2002.
- VORHAUS, John: *Cómo orquestar una comedia. Los recursos más serios para crear los gags, monólogos y narraciones cómicas más desternillantes*. Barcelona: Alba, 2005.
- WALLIS, Michael, WALLIS, Suzanne Fitzgerald, i LASSETER, John: *The Art of Cars*. San Francisco: Chronicle, 2006.
- WEISHAR, Meter: *Moving Pixels. Blockbuster Animation, Digital Art and 3D Modelling Today*. Regne Unit: Thames & Hudson, 2004.

Bibliografia

WHITE, Tony: *Animation from Pencils to Pixels. Classical Techniques for the Digital Animators*. Londres: Focal Press, 2006.

WIEDEMANN, Julius (ed.), i Anima Mundi: *Animation Now!* Colònia: Taschen, 2004.

WILLIAMS, Richard: *The Animator's Survival Kit. A Manual of Methods, Principles and Formulas for Classical, Computer, Games, Stop Motion and Internet Animators*. Londres: Faber & Faber, 2001.

ZUNZUNEGUI, Santos: *Mirar la imagen*. Bilbao: Universidad del País Vasco, 1985.

ZUNZUNEGUI, Santos: *Pensar la imagen*. Madrid: Cátedra - Universidad del País Vasco, 1989.

També, els articles i crítiques de revista cinematogràfica següents:

BERNAL, María: “Monstruos, S.A. Así son los monstruos de la Disney” en *Fotogramas*, núm. 1900. Barcelona: febrer de 2002, pp. 82-84.

BROC, David: “Cars. Estos coches hablan” en *Fotogramas*, núm. 1953. Barcelona: juliol de 2006, pp. 94-98.

CASAS, Quim: “Los Increíbles / 2004. Brad Bird” en “Cine de superhéroes. Segunda parte” en *Dirigido*, núm. 347. Barcelona: juliol-agost de 2005, pp. 55-56.

CIMENT, Gilles: “Cars. Born in the USA (Route 66)” en *Positif*, núm. 544. París: juny de 2006, pp. 14-15.

COSTA, Jordi: “Bichos. Una aventura en miniatura” en *Fotogramas*, núm. 1864. Barcelona: febrer de 1999, p. 12.

COSTA, Jordi: “Bichos. Una aventura en miniatura. La épica a vista de hormiga” en *Fotogramas*, núm. 1864. Barcelona: febrer de 1999, pp. 118-119.

COSTA, Jordi: “Toy Story 2. Los juguetes vuelven a la carga” en *Fotogramas*, núm. 1876. Barcelona: febrer de 2000, p. 14.

COSTA, Jordi: “Monstruos, S.A.” en *Fotogramas*, núm. 1900. Barcelona: febrer de 2002, p. 11.

COSTA, Jordi: “El pez. Nemo” en “Fauna animada. 20 dibus muy fieros” en *Fotogramas*, núm. 1941. Barcelona: juliol de 2005, p. 130.

DAHAN, Yannick: “Toy Story 2. Épisode 2, le suicide fantôme” en *Positif*, núm. 469. París: març de 2000, pp. 43-44.

DE COMINGES, Jorge: “Toy Story (Juguetes)” en *Fotogramas*, núm. 1829. Barcelona: març de 1996, p. 24.

FELPERIN, Leslie: “Toy Story” en *Sight and Sound*, vol. 6, ed. 3. Londres: març de 1996, pp. 51-52.

FELPERIN, Leslie: “A Bug’s Life” en *Sight and Sound*, vol. 9, ed. 2. Londres: febrer de 1999, pp. 39-40.

FERNÁNDEZ, F., i CAMALLONGA, A.: “El triunfo de los dibujos animados digitales” en *Fotogramas*, núm. 1928. Barcelona: juny de 2004, pp. 124-128.

FERNÁNDEZ, Fausto: “Viaje al fondo del mar con Nemo” en *Fotogramas*, núm. 1922. Barcelona: desembre de 2003, pp. 146-152.

FERNÁNDEZ, Fausto: “Pixar. La factory de los éxitos” en *Fotogramas*, núm. 1922. Barcelona: desembre de 2003, pp. 154-156.

FERNÁNDEZ VALENTÍ, Tomás: “Toy Story. La revolución digital” en *Dirigido*, núm. 245. Barcelona: abril de 1996, pp. 8-9.

FERNÁNDEZ VALENTÍ, Tomás: “Bichos. La modernidad de lo clásico” en *Dirigido*, núm. 277. Barcelona: març de 1999, p. 12.

FERNÁNDEZ VALENTÍ, Tomás: “Toy Story 2. Los juguetes defienden su hogar” en *Dirigido*, núm. 287. Barcelona: febrer de 2000, pp. 38-39.

FERNÁNDEZ VALENTÍ, Tomás: “Monstruos, S.A. Salir del armario” en *Dirigido*, núm. 309. Barcelona: febrer de 2002, pp. 46-47.

FERNÁNDEZ VALENTÍ, Tomás: “Buscando a Nemo. Una odisea bajo el mar” en *Dirigido*, núm. 328. Barcelona: novembre de 2003, p. 23.

FERNÁNDEZ VALENTÍ, Tomás: “Los Increíbles. Las miserias del superhéroe” en *Dirigido*, núm. 340. Barcelona: desembre de 2004, p. 14.

HIGUINEN, Erwan: “Le Monde de Nemo d’Andrew Stanton. Père et mer” en *Cahiers du cinéma*, núm. 584. París: novembre de 2003, pp. 33-34.

LEYLAND, Matthew: “Monsters, Inc.” en *Sight and Sound*, vol. 12, ed. 2. Londres: febrer de 2002, pp. 54-55.

MALANDRIN, Stéphane: “Toy Story” en *Cahiers du cinéma*, núm. 501. París: abril de 1996, p. 79.

MALAUSA, Vincent: “Les Indestructibles de Brad Bird. La vie de (super) famille” en *Cahiers du cinéma*, núm. 596. París: desembre de 2004, pp. 36-37.

NADAL, Elisenda (ed.): “Toy Story (Juguetes). Cine cibernético” en *Fotogramas*, núm. 1829. Barcelona: març de 1996, pp. 110-111.

NADAL, Elisenda (ed.): “Toy Story 2. Los juguetes vuelven a la carga. Buzz Lightyear rescata a Woody” en *Fotogramas*, núm. 1876. Barcelona: febrer de 2000, pp. 128-129.

NEWMAN, Kim: "Toy Story 2" en *Sight and Sound*, vol. 10, ed. 3. Londres: març de 2000, pp. 56-57.

NEYRAT, Cyril: "Histoire portative du numérique" en *Cahiers du cinéma*, suplement del núm. 628. París: novembre de 2007, pp. 4-11.

NIOGRET, Hubert: "John Lasseter. Faisons juste le film que nous avons envie de voir" en *Positif*, núm. 544. París: juny de 2006, pp. 16-20.

PALACIOS, Jesús: "Los Increíbles" en *Fotogramas*, núm. 1934. Barcelona: desembre de 2004, p. 19.

PALACIOS, Jesús: "Los Increíbles. Una familia de héroes" en *Fotogramas*, núm. 1934. Barcelona: desembre de 2004, pp. 118-122.

RODRÍGUEZ, Hilario J.: "Cars. Ahí va ese bólido" en *Dirigido*, núm. 358. Barcelona: juliol-agost de 2006, p. 17.

ROTH, Laurent: "Toy Story. L'enfant et les sortilèges" en *Cahiers du cinéma*, núm. 501. París: abril de 1996, p. 12.

ROUYER, Philippe: "Toy Story. De la vie des jouets" en *Positif*, núm. 422. París: abril de 1996, pp. 32-33.

SÁNCHEZ, Sergi: "Buscando a Nemo" en *Fotogramas*, núm. 1922. Barcelona: desembre de 2003, p. 17.

SÁNCHEZ, Sergi: "Cars" en *Fotogramas*, núm. 1953. Barcelona: juliol de 2006, p. 13.

TESSON, Charles: "Toy Story. Les jouets meurent aussi" en *Cahiers du cinéma*, núm. 543. París: febrer de 2000, pp. 40-42.

TESSON, Charles: "Monstres & Cie de Pete Docter. Ce cri derrière la porte" en *Cahiers du cinéma*, núm. 566. París: març de 2002, pp. 72-74.

Bibliografia

D'entre la gran quantitat de pàgines web que aborden els films tractats, o altres aspectes relacionats, destaquem:

<http://www.imdb.com/title/tt0114709/> (“Toy Story” en *The Internet Movie Database*)

<http://www.imdb.com/title/tt0120363/> (“Toy Story 2” en *The Internet Movie Database*)

<http://www.imdb.com/title/tt0120623/> (“A Bug’s Life” en *The Internet Movie Database*)

<http://www.imdb.com/title/tt0198781/> (“Monsters, Inc.” en *The Internet Movie Database*)

<http://www.imdb.com/title/tt0266543/> (“Finding Nemo” en *The Internet Movie Database*)

<http://www.imdb.com/title/tt0317219/> (“Cars” en *The Internet Movie Database*)

<http://www.imdb.com/title/tt0317705/> (“The Incredibles” en *The Internet Movie Database*)

<http://www.pixar.com/> (Pàgina oficial de “Pixar Animation Studios”)

I els DVD dels films tractats, i alguns altres de la Companyia, amb els reportatges inclosos:

A Bug’s Life (Collector’s Edition). Walt Disney Home Video, 1999 [Zona 1].

Bichos. Una aventura en miniatura. Buena Vista Home Entertainment, 2001.

Buscando a Nemo - Edición Especial. Buena Vista Home Entertainment, 2004.

Buscant en Nemo - Edició Especial. Buena Vista Home Entertainment, 2004.

Buzz Lightyear. La película. Buena Vista Home Entertainment, 2000.

Cars. Buena Vista Home Entertainment, 2006.

Los Increíbles - Edición Especial. Buena Vista Home Entertainment, 2005.

Los mejores cortos de Pixar. Volumen 1. Buena Vista Home Entertainment, 2007.

Monstruos, S.A. - Edición Especial Coleccionistas. Buena Vista Home Entertainment, 2002.

Ratatouille. Buena Vista Home Entertainment, 2007.

Toy Story. Juguetes. Buena Vista Home Entertainment, 2001.

Toy Story - 10º Aniversario. Edición especial. Buena Vista Home Entertainment, 2005.

Toy Story - The Ultimate Toy Box (Collector's Edition). Walt Disney Home Video, 2000 [Zona 1].

Toy Story 2. Buena Vista Home Entertainment, 2001.

WALL·E - Edición Especial 2 - Discos. Buena Vista Home Entertainment, 2008.

Així mateix, igualment, certes institucions o exposicions visitades:

Estada al *British Film Institute*, el març de 2008, al *National Film Theatre, South Bank*, de Londres.

Estada a *EPCOT*, el juny de 2008, a *Walt Disney World*, d'Orlando, Florida (EUA).

Estada a *Toy Story Mania!* dels *Disney's Hollywood Studios*, el juny de 2008, a *Walt Disney World*, d'Orlando, Florida (EUA).

Exposició *Cinema d'animació. Del zoòtrop al 3D*, de l'1 de juliol al 14 de setembre de 2003, al *Museu del Cinema - Col·lecció Tomàs Mallol*, al carrer de la Sèquia, 1, de Girona. Catàleg: DURAN, Jaume: *Cinema d'animació. Del zoòtrop al 3D*. Girona: CCG Edicions, amb la col·laboració del Museu del Cinema - Col·lecció Tomàs Mallol / Ajuntament de Girona i La Salle - Universitat Ramon Llull, 2003.

Exposició *El segle del cinema*, del 2 d'octubre de 1995 al 7 de gener de 1996, al *Centre de Cultura Contemporània de Barcelona*, a la *Casa de la Caritat*, al carrer Montalegre, 5, de Barcelona. Catàleg: BALLÓ, Jordi: *El segle del cinema*. Barcelona: Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, 1995.

Exposició *Històries animades*, del 16 de juny al 8 d'octubre de 2006, al *CaixaForum*, a l'avinguda del Marquès de Comillas, 6-8, de Barcelona.

Exposició *Il était une fois Walt Disney. Aux sources de l'art des studios Disney*, del 16 de setembre de 2006 al 15 de gener de 2007, a les *Galeries Nationales du Grand Palais*, a l'square Jean Perrin, de París. Catàleg: GIRVEAU, Bruno: *Il était une fois Walt Disney. Aux sources de l'art des studios Disney*. París - Montreal: Réunion des musées nationaux - Musée des beaux-arts de Montréal, 2006.

Exposició *PIXAR 20 Years of Animation*, del 2 de març al 28 de maig de 2007, al *National Museum of Scotland*, a Chambers Street, d'Edimburg.

Exposició permanent *Art of Disney Animation dels Walt Disney Studios*, visitada l'agost de 2005 i el novembre de 2007, a *Disneyland*, de París.

Exposició permanent del *Musée du Cinéma Henri Langlois - La Cinémathèque Française*, visitada l'abril de 1996, al *Palais de Chaillot*, a la place du Trocadéro, 1, de París.

Exposició permanent del *Musée du Cinéma - La Cinémathèque Française*, visitada el gener de 2006 i el gener de 2007, a la rue de Bercy, 51, de París. Catàleg: DE FLEURY, Marianne, i MANNONI, Laurent: *Passion Cinéma. Collections de la Cinémathèque française*. París: Beaux Arts Éditions, 2006.

Exposició permanent del *Museo Nazionale del Cinema*, visitada el febrer de 2007, a la *Mole Antonelliana*, a la via Montebello, 20, de Torí. Catàlegs: RICCIARDI, Mario, i CONFINO, François: *Il Museo del Cinema nella Mole Antonelliana di Torino*. Torí: Umberto Allemandi & C., 2005, i FLORIDI, Pico: *Il Museo Nazionale del Cinema*. Torí: Museo Nazionale del Cinema i Editrice Il Castoro, 2006.

Exposició permanent del *Museu del Cinema - Col·lecció Tomàs Mallol*, visitada gairebé cada any des de 2000 ençà, al carrer de la Sèquia, 1, de Girona. Catàleg: PONS BUSQUET, Jordi: *Museu del Cinema - Col·lecció Tomàs Mallol. Guia del Museu*. Girona: Fundació Museu del Cinema - Col·lecció Tomàs Mallol, 1998.

Exposició permanent *The Magic of Disney Animation* dels *Disney's Hollywood Studios*, visitada el juny de 2008, a *Walt Disney World*, d'Orlando, Florida (EUA).

Exposició permanent del *The Movieium (A Celebration of the British Film Industry)*, visitada el març de 2008, al *County Hall*, de Londres.

Exposició permanent *Walt Disney: One Man's Dream* dels *Disney's Hollywood Studios*, visitada el juny de 2008, a *Walt Disney World*, d'Orlando, Florida (EUA).

Annexos

I. Títols en català i/o en castellà de tots els llargmetratges apareguts al manuscrit

A continuació, relacionem per ordre alfabètic tots els títols originals dels llargmetratges anomenats al manuscrit i la seva consegüent traducció al català i/o al castellà (en aquest darrer, un altre cop en cursiva), amb què es van donar a conèixer comercialment al nostre país. En el cas que el títol original es mantingués, si s'escau relacionem la seva traducció al català entre claudàtors.

<i>A Bug's Life</i>	-	<i>Bichos. Una aventura en miniatura</i>
<i>A Christmas Carol</i>	-	<i>Cuento de navidad</i>
<i>Akira</i>	-	Íd.
<i>Aladdin</i>	-	<i>Aladdín</i>
<i>Alice in Wonderland</i> (1948)	-	<i>Alicia en el país de las maravillas</i>
<i>Alice in Wonderland</i> (1951)	-	<i>Alicia en el país de las maravillas</i>
<i>An American Tail</i>	-	<i>Fievel y el nuevo mundo</i>
<i>Anchors Aweigh</i>	-	<i>Levando anclas</i>
<i>Animal Farm</i>	-	<i>Rebelión en la granja</i>
<i>Atlantis: The Lost Empire</i>	-	<i>Atlantis. El imperio perdido</i>
<i>Babe</i>	-	<i>Babe. El cerdito valiente</i>
<i>Bajaja</i>	-	<i>El príncipe Bajaja</i>
<i>Bambi</i>	-	Íd.
<i>Baron Prasil</i>	-	<i>El barón Munchausen</i>
<i>Batman Returns</i>	-	<i>Batman vuelve</i>
<i>Beauty and the Beast</i>	-	<i>La bella y la bestia</i>
<i>Bee Movie</i>	-	[El film de l'abella]
<i>Bolt</i>	-	Íd.
<i>Brother Bear</i>	-	<i>Hermano oso</i>

Buzz Lightyear of Star Command:

<i>The Adventure Begins</i>	-	<i>Buzz Lightyear. La película</i>
<i>Cars</i>	-	[Cotxes]
<i>Casper</i>	-	Íd.
<i>Chicken Little</i>	-	Íd.
<i>Cinderella</i>	-	<i>La cenicienta</i>
<i>Clash of the Titans</i>	-	<i>Furia de titanes</i>
<i>Dead Poets Society</i>	-	<i>El club de los poetas muertos</i>
<i>Death Becomes Her</i>	-	<i>La muerte os sienta tan bien</i>
<i>Die Abenteuer des Prinzen Achmed</i>	-	<i>Las aventuras del príncipe Achmed</i>
<i>Dot and the Kangaroo</i>	-	<i>Dot y el canguro</i>
<i>Duck Soup</i>	-	<i>Sopa de ganso</i>
<i>Dumbo</i>	-	Íd.
<i>El apóstol</i>	-	Íd.
<i>Fantasia</i>	-	Íd.
<i>Fantasia 2000</i>	-	Íd.
<i>Festen</i>	-	<i>Celebración</i>
<i>Final Fantasy. The Spirits Within</i>	-	<i>Final Fantasy. La fuerza interior</i>
<i>Finding Nemo</i>	-	Buscant en Nemo / <i>Buscando a Nemo</i>
<i>Flaklypa Grand Prix</i>	-	La muntanya dels invents / <i>Gran Prix en la montaña de los inventos</i>
<i>Flushed Away</i>	-	Ciutat Ratolí / <i>Ratónpolis</i>
<i>Frida</i>	-	Íd.
<i>Fritz the Cat</i>	-	<i>El gato caliente</i>
<i>Full Metal Jacket</i>	-	<i>La chaqueta metálica</i>
<i>Fun and Fancy Free</i>	-	<i>Las aventuras de Bongo, Mickey y las judías mágicas</i>
<i>Futureworld</i>	-	<i>Almas de metal 2</i>
<i>Gladiator</i>	-	[El gladiador]
<i>Godzilla</i>	-	Íd.
<i>Gulliver's Travels</i>	-	<i>Los viajes de Gulliver</i>
<i>Hakuja Den</i>	-	<i>La serpiente blanca</i>
<i>Happy Feet</i>	-	[Peus felços] / <i>Happy Feet. Rompiendo el hielo</i>
<i>Hercules</i>	-	<i>Hércules</i>
<i>Home on the Range</i>	-	<i>Zafarrancho en el rancho</i>
<i>Horton Hears a Who!</i>	-	Horton / <i>Horton</i>

<i>Hotaru no Haka</i>	-	<i>La tumba de las luciérnagas</i>
<i>Ice Age</i>	-	<i>La edad de hielo</i>
<i>Ice Age 2. The Meltdown</i>	-	<i>Ice Age 2. El desgel / Ice Age 2. El deshielo</i>
<i>In Search of the Castaways</i>	-	<i>Los hijos del capitán Grant</i>
<i>Jason and the Argonauts</i>	-	<i>Jasón y los argonautas</i>
<i>Jumanji</i>	-	Íd.
<i>Jurassic Park</i>	-	<i>Parque Jurásico</i>
<i>King Kong (1933)</i>	-	Íd.
<i>King Kong (2005)</i>	-	Íd.
<i>Kôkaku Kidôtai</i>	-	<i>Ghost in the Shell</i>
<i>Konyok gorbunok</i>	-	<i>El caballito jorobado</i>
<i>Lady and the Tramp</i>	-	<i>La dama y el vagabundo</i>
<i>La planète sauvage</i>	-	<i>El planeta salvaje</i>
<i>Le fabuleux destin d'Amélie Poulain</i>	-	<i>Amelie</i>
<i>Le Théâtre de M. et Mme. Kabal</i>	-	[El teatre del senyor i la senyora Kabal]
<i>Leisure</i>	-	[Oci]
<i>Lilo & Stitch</i>	-	Íd.
<i>Madagascar</i>	-	Íd.
<i>Make Mine Music</i>	-	<i>Música maestro</i>
<i>Mars Attacks!</i>	-	[Els marcians ataquen]
<i>Mary Poppins</i>	-	Íd.
<i>Meet the Robinsons</i>	-	<i>Descubriendo a los Robinsons</i>
<i>Melody Time</i>	-	<i>Tiempo de melodía</i>
<i>Mononoke Hime</i>	-	<i>La princesa Mononoke</i>
<i>Monsieur Verdoux</i>	-	Íd.
<i>Monster House</i>	-	[Casa monstruosa]
<i>Monsters, Inc.</i>	-	<i>Monstruos, S.A.</i>
<i>Mulan</i>	-	Íd.
<i>Night of the Living Dead</i>	-	<i>La noche de los muertos vivientes</i>
<i>Oliver & Company</i>	-	<i>Oliver y su pandilla</i>
<i>One Hundred and One Dalmatians</i>	-	<i>101 dálmatas</i>
<i>Ordet</i>	-	<i>La palabra</i>
<i>Over the Hedge</i>	-	<i>Veïns invasors / Vecinos invasores</i>
<i>Pearl Harbor</i>	-	Íd.
<i>Perfect Blue</i>	-	[Blau perfecte]
<i>Peter Pan</i>	-	Íd.

Annexos

<i>Pinocchio</i>	-	<i>Pinocho</i>
<i>Pirates of the Caribbean</i> (<i>The Curse of the Black Pearl</i>)	-	<i>Piratas del Caribe. La maldición de la Perla Negra</i>
<i>Pirates of the Caribbean 2</i> (<i>Dead Man's Chest</i>)	-	<i>Piratas del Caribe 2. El cofre del hombre muerto</i>
<i>Pirates of the Caribbean 3</i> (<i>At World's End</i>)	-	<i>Piratas del Caribe 3. En el fin del mundo</i>
<i>Pocahontas</i>	-	Íd.
<i>Pretty Woman</i>	-	[Dona preciosa]
<i>Psycho</i>	-	<i>Psicosis</i>
<i>Raiders of the Lost Ark</i>	-	<i>En busca del arca perdida</i>
<i>Ratatouille</i>	-	Íd.
<i>Ribbon no Kishi</i>	-	<i>La princesa Caballero</i>
<i>Robin Hood</i>	-	Íd.
<i>Robots</i>	-	Íd.
<i>Saludos amigos</i>	-	Íd.
<i>Sen noci svatojanske</i>	-	<i>El sueño de una noche de verano</i>
<i>Sen to Chihiro no Kamikakushi</i>	-	El viatge de Chihiro / <i>El viaje de Chihiro</i>
<i>Shark Tale</i>	-	<i>El espantatiburones</i>
<i>Shōnen Sarutobi Sasuke</i>	-	<i>Magic Boy. Las aventuras del pequeño samurai</i>
<i>Shrek</i>	-	Íd.
<i>Shrek 2</i>	-	Íd.
<i>Shrek the Third</i>	-	<i>Shrek Tercero</i>
<i>Simbad and the Eye of the Tiger</i>	-	<i>Simbad y el ojo del tigre</i>
<i>Sin City</i>	-	<i>Sin City. Ciudad del pecado</i>
<i>Sleeping Beauty</i>	-	<i>La bella durmiente</i>
<i>Snow White and the Seven Dwarfs</i>	-	<i>Blancanieves y los siete enanitos</i>
<i>So Dear to My Heart</i>	-	<i>Danny</i>
<i>Song of South</i>	-	<i>Canción del sur</i>
<i>South Park. Bigger, Longer and Uncut</i>	-	<i>South Park. Más largo, más grande y sin cortes</i>
<i>Spider-Man</i>	-	Íd.

<i>Spider-Man 2</i>	-	Íd.
<i>Spider-Man 3</i>	-	Íd.
<i>Star Trek II: The Wrath of Khan</i>	-	<i>Star Trek II. La ira de Khan</i>
<i>Star Wars. Episode I. The Phantom Menace</i>	-	<i>Star Wars I. La amenaza fantasma</i>
<i>Star Wars. Episode II. Attack of the Clones</i>	-	<i>Star Wars II. El ataque de los clones</i>
<i>Star Wars. Episode IV: A New Hope</i>	-	<i>La guerra de las galaxias (Star Wars IV)</i>
<i>Star Wars. Episode V: The Empire Strikes Back</i>	-	<i>El Imperio contraataca (Star Wars V)</i>
<i>Star Wars. Episode VI: Return of the Jedi</i>	-	<i>El retorno del Jedi (Star Wars VI)</i>
<i>Starship Troopers</i>	-	<i>Starship Troopers. Las brigadas del Espacio</i>
<i>Swiss Family Robinson</i>	-	<i>Los robinsones de los mares del sur</i>
<i>Tarzan</i>	-	<i>Tarzán</i>
<i>Terminator 2. Judgment Day</i>	-	<i>Terminator 2. El juicio final</i>
<i>Terminator 3 (Rise of the Machines)</i>	-	<i>Terminator 3. La rebelion de las máquinas</i>
<i>Treasure Island</i>	-	<i>La isla del tesoro</i>
<i>The Abyss</i>	-	<i>Abyss</i>
<i>The Adventures of Ichabod and Mr. Toad</i>	-	<i>El señor Sapo y la leyenda de Sleepy Hollow</i>
<i>The Aristocats</i>	-	<i>Los aristogatos</i>
<i>The Black Cauldron</i>	-	<i>Tarón y el caldero mágico</i>
<i>The Blair Witch Project</i>	-	<i>The Blair Witch Project. El proyecto de la bruja de Blair</i>
<i>The Color of Money</i>	-	<i>El color del dinero</i>
<i>The Emperor's New Groove</i>	-	<i>El emperador y sus locuras</i>
<i>The Flintstones</i>	-	<i>Los picapiedra</i>
<i>The Fox and the Hound</i>	-	<i>Tod y Toby</i>
<i>The Golden Voyage of Simbad</i>	-	<i>El viaje fantástico de Simbad</i>
<i>The Great Dictator</i>	-	<i>El gran dictador</i>
<i>The Great Mouse Detective</i>	-	<i>Basil. El ratón superdetective</i>

<i>The Hulk</i>	-	<i>Hulk</i>
<i>The Hunchback of Notre Dame</i>	-	<i>El jorobado de Notre Dame</i>
<i>The Incredible Hulk</i>	-	<i>Hulk. El increíble</i>
<i>The Incredibles</i>	-	<i>Els Increïbles / Los Increïbles</i>
<i>The Iron Giant</i>	-	<i>El gigante de hierro</i>
<i>The Jungle Book</i>	-	<i>El libro de la selva</i>
<i>The Last Days of Pompeii</i>	-	<i>Los últimos días de Pompeya</i>
<i>The Last Starfighter</i>	-	<i>Starfighter. La aventura comienza</i>
<i>The Lawnmower Man</i>	-	<i>El cortador de césped</i>
<i>The Lion King</i>	-	<i>El rey león</i>
<i>The Little Mermaid</i>	-	<i>La sirenita</i>
<i>The Lord of the Rings (1978)</i>	-	<i>El señor de los anillos</i>
<i>The Lord of the Rings (2001)</i>	-	
<i>(The Fellowship of the Ring)</i>	-	<i>El señor de los anillos. La comunidad del anillo</i>
<i>The Lord of the Rings II</i>	-	
<i>(The Two Towers)</i>	-	<i>El señor de los anillos. Las dos torres</i>
<i>The Lord of the Rings III</i>	-	
<i>(The Return of the King)</i>	-	<i>El señor de los anillos. El retorno del rei</i>
<i>The Lost World</i>	-	
<i>(The Lost World: Jurassic Park)</i>	-	<i>El mundo perdido. Parque Jurásico II</i>
<i>The Matrix</i>	-	<i>Matrix</i>
<i>The Matrix 2</i>	-	
<i>(The Matrix Reloaded)</i>	-	<i>Matrix Reloaded</i>
<i>The Matrix 3</i>	-	
<i>(The Matrix Revolutions)</i>	-	<i>Matrix Revolutions</i>
<i>The Mummy</i>	-	<i>La momia</i>
<i>The Muppet Christmas Carol</i>	-	<i>Los teleñecos en cuentos de navidad</i>
<i>The Nightmare before Christmas</i>	-	<i>Pesadilla antes de navidad</i>
<i>The Pink Panther</i>	-	<i>La pantera rosa</i>
<i>The Polar Express</i>	-	<i>Polar Express</i>
<i>The Prince of Egypt</i>	-	<i>El príncipe de Egipto</i>
<i>The Reluctant Dragon</i>	-	<i>El dragón chiflado</i>
<i>The Rescuers</i>	-	<i>Los rescatadores</i>
<i>The Rescuers Down Under</i>	-	<i>Los rescatadores en Cangurolandia</i>

<i>The Secret of NIMH</i>	-	<i>NIMH. El mundo secreto de la Sra. Brisby</i>
<i>The Seventh Voyage of Simbad</i>	-	<i>Simbad y la princesa</i>
<i>The Sword in the Stone</i>	-	<i>Merlín el encantador</i>
<i>The Three Caballeros</i>	-	<i>Los tres caballeros</i>
<i>The Time Machine</i>	-	<i>El tiempo en sus manos</i>
<i>The Wild</i>	-	<i>Salvaje (The Wild)</i>
<i>The Young Sherlock Holmes</i>	-	<i>El secreto de la pirámide</i>
300	-	Íd.
<i>Three Men and a Baby</i>	-	<i>Tres hombres y un bebé</i>
<i>Titanic</i>	-	<i>Titánic</i>
<i>To Be or Not To Be</i>	-	<i>Ser o no ser</i>
<i>Tonari no Totoro</i>	-	<i>Mi vecino Totoro</i>
<i>Toy Story</i>	-	<i>Toy Story. Juguetes</i>
<i>Toy Story 2</i>	-	<i>Toy Story 2. Los juguetes vuelven a la carga</i>
<i>Treasure Planet</i>	-	<i>El planeta del tesoro</i>
<i>Tron</i>	-	Íd.
<i>20.000 Leagues under the Sea</i>	-	<i>20.000 leguas de viaje submarino</i>
<i>Vynález zkázy</i>	-	<i>Una invención diabólica</i>
<i>WALL·E</i>	-	Íd.
<i>Westworld</i>	-	<i>Almas de metal</i>
<i>When the Wind Blows</i>	-	<i>Cuando el viento sopla</i>
<i>Who Framed Roger Rabbit?</i>	-	<i>¿Quién engañó a Roger Rabbit?</i>
<i>Willow</i>	-	Íd.
<i>Yellow Submarine</i>	-	[El submarí groc]
<i>Ziegfeld Follies</i>	-	[Les bogeries de Ziegfeld]

II. Veus en català i/o en castellà dels llargmetratges analitzats

Seguidament, relacionem les veus dels personatges principals i de les cançons en català i/o en castellà dels llargmetratges analitzats.

Toy Story (1995)

El film va estar doblat en castellà (“*Toy Story. Juguetes*”).

El doblatge de les veus va estar realitzat per *Sonoblok, S.A.*, amb direcció d’Antonio Lara i Miguel Ángel Poveda i traducció de Francisco Javier Rovira-Beleta Llobera; i de les cançons, per *Estudio K.S.*, amb direcció musical de Jordi Doncos i lletres adaptades d’Albert Mas-Griera:

Veus:	Oscar Barberán (<i>Woody</i>). José Luis Gil (<i>Buzz Lightyear</i>). Miguel Ángel Jenner (<i>Mr. Potato Head - Sr. Patata</i>). Ricky Coello (<i>Slinky</i>). Pep Sais (<i>Rex</i>). Claudi García (<i>Hamm - Jam</i>). María Moscardó (<i>Bo Peep - Bopy</i>). Nacho Aldeguer (<i>Andy</i>). David Jenner (<i>Sid</i>). Rosa María Hernández (<i>Mrs. Davis - Sra. Davis</i>). Lluís Marco (<i>Sergeant - Sergent</i>). Michelle Jenner (<i>Hannah</i>).
Cançons:	Tony Cruz (“ <i>Hay un amigo en mí</i> ” - versió primera, “ <i>No sé que va a ser de mí</i> ” i “ <i>No hay más estrellas que ver</i> ”). Tony Cruz i Eduard Doncos (“ <i>Hay un amigo en mí</i> ” - versió segona).

A Bug's Life (1998)

El film va estar doblat en castellà (“*Bichos. Una aventura en miniatura*”).

El doblatge de les veus i de la cançó va estar produït per *Disney Character Voices International, Inc.*, amb direcció d'Eduardo Gutiérrez, traducció d'Ángel Fernández, direcció musical de María Caneda i cançó adaptada de María Ovelar, a l'estudi *Sintonía, S.A.*, i amb supervisió creativa de Miguel Ángel Poveda:

Veus:

- Jordi Cruz (*Flik*).
- Pep Antón Muñoz (*Hopper*).
- Mar García Bordallo (*Atta*).
- Paula Ribó (*Dot*).
- María Luisa Rubio (*Queen - Reina*).
- Lorenzo Beteta (*Molt*).
- Ion Crespo (*Slim*).
- Miguel Ángel Varela (*Heimlich*).
- Guillermo Romero (*Francis*).
- Manuel Lázaro (*Manny*).
- Luisa Ezquerria (*Gypsy Moth*).
- Cristina Victoria (*Rosie*).
- Michael McShane, Eduardo Gutiérrez i Miguel Ángel Del Hoyo (*Tuck / Roll*).
- Claudio García (*P. T. Flea - P. T.*).
- Gonzalo Durán (*Dim*).
- Luis Marín (*Mr. Soil*).
- María del Puy Alonso (*Dra. Flora*).
- Mario Martín (*Thorny*).
- Eduardo Moreno (*Cornelius*).

Cançó: Tony Cruz (“*Tu gran ocasión*”).

Toy Story 2 (1999)

El film va estar doblat en castellà (“*Toy Story 2. Los juguetes vuelven a la carga*”).

El doblatge de les veus i de les cançons va estar produït per *Disney Character Voices International, Inc.*, amb direcció de Miguel Ángel Jenner, traducció de Darryl Clark, direcció musical de Santiago Aguirre i cançons adaptades de María Ovelar i d'Albert

Mas-Griera i Jordi Doncos, a l'estudi de doblatge *103 Todd-AO Estudios* i a l'estudi musical *Sonologic*, i amb supervisió creativa de Miguel Ángel Poveda:

Veus:	Oscar Barberán (<i>Woody</i>). José Luis Gil (<i>Buzz Lightyear</i>). Núria Trifol (<i>Jessie</i>). Joaquín Díaz (<i>Stinky Pete the Prospector - Capatàs</i>). Miguel Ángel Jenner (<i>Mr. Potato Head - Sr. Patata</i>). Ricky Coello (<i>Slinky</i>). Pep Sais (<i>Rex</i>). Claudio García (<i>Hamm - Jam</i>). María Moscardó (<i>Bo Peep - Bopy</i>). Juan Antonio Bernal (<i>Al McWhiggin</i>). Nacho Aldeguer (<i>Andy</i>). Rosa María Hernández (<i>Mrs. Davis - Sra. Davis</i>). Elsa Fábregas (<i>Mrs. Potato Head - Sra. Patata</i>). Luis Marco (<i>Sergeant - Sergeant</i>). Marta Barbará (<i>Barbie</i>). Narud Emuaj (<i>The Cleaner - Restaurador</i>). Aleix Estadella (<i>Wheezy</i>). Pepe Mediavilla (<i>Emperor Zurg - Emperador Zurg</i>). Carlos Vicente, Juan Miguel Valdivieso i Victoria Ramos (<i>Aliens</i>).
Cançons:	Golden Aple Quartet (“ <i>El rodeo de Woody</i> ” i “ <i>Hay un amigo en mí</i> ” - versió <i>Wheezy</i>). María Caneda (“ <i>Cuando me quería</i> ”). Oscar Barberán (“ <i>Hay un amigo en mí</i> ”, versió <i>Woody</i>).

Monsters, Inc. (2001)

El film va estar doblat en castellà (“*Monstruos, S.A.*”).

El doblatge de les veus i de la cançó va estar produït per *Disney Character Voices International, Inc.*, amb direcció i adaptació de Miguel Ángel Jenner, traducció de Josep Llurba, direcció general de C. Renata Merino, producció de Maribel Miralles, tècnica d'enregistrament i edició d'Ignasi Esteve, a l'estudi de doblatge *103 Todd-AO Estudios*, amb direcció musical de Santiago Aguirre i adaptació musical de María Ovelar, a l'estudi musical *Sintonía, S.A.*, i amb supervisió creativa de Miguel Ángel Poveda:

Veus:	Santiago Segura (<i>Sullivan, Sully</i>). José Sánchez Mota (<i>Mike</i>). Kaori Mutsuda (<i>Boo</i>).
-------	--

Pedro Molina (*Randall*).
Miguel Ángel Jenner (*Mr. Waternoose - Sr. Waternoose*).
Cristina Yuste (*Celia*).
Carmen Contreras (*Roz*).
Juan Carlos Gustems (*Yeti*).
José Javier Serrano (*Fungus*).
Aleix Estadella i Javier Amilibia (*Needleman & Smitty*).
Juan Miguel Valdivieso (*Floor Manager*).
Jenny Rey (*Flint*).
Bruno Jordá (*Bile*).
Ramón Rocabayera (*George*).

Cançó: José Sánchez Mota i Santiago Segura (“*Si no estoy contigo*”).

Finding Nemo (2003)

El film va estar doblat en català (“*Buscant en Nemo*”) i en castellà (“*Buscando a Nemo*”).

El doblatge de les veus en català va estar produït per *Disney Character Voices International, Inc.*, amb direcció de Quim Roca, traducció de Lluís Comes, direcció general de C. Renata Merino, producció d’Elena Marco, tècnica d’enregistrament de David Brugalla, a l’estudi de doblatge *103 Todd-AO Estudios*, i amb supervisió creativa de Santi Aguirre:

Veus:

Quim Roca (*Marlin*).
Nuria Mediavilla (*Dory*).
Klaus Stroink (*Nemo*).
Juan Antonio Bernal (*Gill*).
Jaume Lleal (*Bloat - Globus*).
Roser Aldabó (*Peach*).
Ramón Hernández (*Gurgle - Gluglú*).
Eduard Farelo (*Bubbles - Bombolles*).
Roser Batalla (*Deb & Flo*).
Jordi Varela (*Jacques*).
Manel Fuentes (*Nigel*).
José Luis Mediavilla (*Crush*).
Marta Estrada (*Corall*).
Pere Camps (*Squirt - Txiqui*).
Jordi Vila (*Mr. Ray - Mestre Rajada*).
Jordi Royo (*Bruce*).
Carles Di Blasi (*Anchor - Àncora*).
Marc Ullod (*Chum*).

Lluís Marco (*Dentist - Dentista*).
 Bárbara Mestanza (*Darla*).
 Dani Exclusa (*Tad*).
 Berta Bard (*Pearl - Perla*).
 Alex Puig (*Sheldon*).

El doblatge de les veus en castellà va estar produït per *Disney Character Voices International, Inc.*, amb direcció d'Eduardo Gutiérrez, traducció de Lucía Rodríguez, enginyeria de so de David López, a l'estudi de doblatge *Sintonía, S.A.*, i amb supervisió creativa de Sofía Bernar i Miguel Ángel Poveda:

Veus:

José Luis Gil (*Marlin*).
 Anabel Alonso (*Dory*).
 Klaus Stroink (*Nemo*).
 Ramón Langa (*Gill*).
 Carlos Kaniowsky (*Bloat - Globus*).
 Blanca Portillo (*Peach*).
 Lorenzo Beteta (*Gurgle - Gluglú*).
 Eduardo Gutiérrez (*Bubbles - Bombolles*).
 Gemma Martín (*Deb & Flo*).
 Rafael Taibo (*Jacques*).
 Manel Fuentes (*Nigel*).
 Pablo Del Hoyo (*Crush*).
 Mercedes Sampietro (*Corall*).
 Auri Cruz (*Squirt - Txiqui*).
 Javier Gurruchaga (*Mr. Ray - Mestre Rajada*).
 Javier Gurruchaga (*Bruce*).
 José Antonio Escobosa (*Anchor - Àncora*).
 Santi Rodríguez (*Chum*).
 Miguel Ángel Del Hoyo (*Dentist - Dentista*).
 Olivia Caneda (*Darla*).
 Adrián Quevedo (*Tad*).
 Marta Expósito (*Pearl - Perla*).
 Daniel Morcillo (*Sheldon*).

The Incredibles (2004)

El film va estar doblat en català (“Els Increïbles”) i en castellà (“*Los Increíbles*”).

El doblatge de les veus en català va estar produït per *Disney Character Voices International, Inc.*, amb direcció de diàlegs de Quim Roca, traducció de Lluís Comes, a l'estudi de doblatge *Sonoblok, S.A.*, i amb supervisió creativa d'Alejandro Nogueras:

Veus:

Ramon Canals (*Bob Parr / Mr. Incredible - Mr. Increible*).
Nury Mediavilla (*Helen Parr / Elastigirl*).
Jose Luis Mediavilla (*Lucius Best / Frozone - Frozó*).
Claudi Domingo (*Buddy Pine / Syndrome - Síndrome*).
Xavier Casan (*Bomb Voyage - Bomba Iaix*).
Eduard Itchart (*Newsreel Narrator - Narrador*).
Marta Martorell (*Mrs. Hogenson - Sra. Hogenson*).
Eli Fucile, Maeve Andrews i Kaori Mutsuda (*Jack-Jack Parr*).
Eduard Muntada (*Gilbert Huph - Sr. Txof*).
Andrés Arahuete (*Dashiell Parr / Dash*).
Gal Soler (*Bernie Kropp*).
Mark Ullod (*Principal - Director*).
Paula Ribó (*Violet Parr*).
Jose Antonio Torrabadella (*Tony Rydinger*).
Alba Sola (*Mirage - Miratge*).
Joaquín Díaz (*Rick Dicker*).
Pep Anton Muñoz (*Edna Moda / E*).
Isabel Valls (*Kari*).
Cristina Mauri (*Honey*).
Marc Ullod (*Underminer - Vil minador*).

El doblatge de les veus en castellà va estar produït per *Disney Character Voices International, Inc.*, amb direcció de doblatge de Lorenzo Beteta, traducció de Lucía Rodríguez, enregistrament de diàlegs de Mario López, edició de diàlegs de Jesús Javier Saiz, direcció de producció d'Enrique Gutiérrez, ajudant de producció de María Ramírez, a l'estudi de doblatge *Estudios EXA*, i amb supervisió creativa d'Alejandro Noguerras:

Veus:

José Antonio Ceinos (*Bob Parr / Mr. Incredible - Mr. Increible*).
Beatriz Berciano (*Helen Parr / Elastigirl*).
Antonio Molero (*Lucius Best / Frozone - Frozó*).
Rafael Alonso (*Buddy Pine / Syndrome - Síndrome*).
Manuel Bellido (*Bomb Voyage - Bomba Iaix*).
Carlos Herrera (*Newsreel Narrator - Narrador*).
Ma. Teresa Neila (*Mrs. Hogenson - Sra. Hogenson*).
Pilar Martín, Eli Fucile i Maeve Andrews (*Jack-Jack Parr*).
Miguel Zúñiga (*Gilbert Huph - Sr. Txof*).
Miguel Rius (*Dashiell Parr / Dash*).
David García (*Bernie Kropp*).
Fernando Hernández (*Principal - Director*).
Laura Pastor (*Violet Parr*).
Raúl Alcañiz (*Tony Rydinger*).
Esther Arroyo (*Mirage - Miratge*).
José María Lara (*Rick Dicker*).

Emma Penella (*Edna Moda / E*).
 Isacha Mengibar (*Kari*).
 Ana María Marí (*Honey*).
 Álex de la Iglesia (*Underminer - Vil minador*).

***Cars* (2006)**

El film va estar doblat en català (“Cars”) i en castellà (“Cars”).

El doblatge de les veus en català (les cançons es van deixar en versió original) va estar produït per *Disney Character Voices International, Inc.*, amb direcció de doblatge de Xavier de Llorens, traducció de Lluís Comes, a l'estudi de doblatge i d'enregistrament de cançons *Sonoblok, S.A.*, i amb supervisió creativa d'Alejandro Nogueras:

Veus:

Raül Llorens (*Lightning McQueen - Llamp McQueen*).
 Joaquim Díaz (*Doc Hudson*).
 Mar Roca (*Sally Carrera*).
 Xavier de Llorens (*Mater - Mata*).
 Toni Sevilla (*Ramone - Ramon*).
 Carles Di Blasi (*Luigi*).
 Danilo de Girolamo (*Guido*).
 Àngels Gonyalons (*Flo*).
 Carles Canut (*Sarge - Sergent*).
 Jordi Royo (*Sheriff*).
 Josep Sais (*Fillmore*).
 Marta Padovan (*Lizzie*).
 Claudi García (*Mack*).
 Luis Daniel Ramírez (*Red - Roig*).
 Eduard Farelo (*Chick Hicks*).
 Ramon Puig (*The King - El Rei*).
 Joan Carles Gustems (*Harv*).
 Eduard Elías (*Bob Cutlass*).
 Jordi Hurtado (*Darrell Cartrip*).
 Fermí Fernández (*Van - Sr. Van*).
 Ma. Lluïsa Magaña (*Minny - Sra. Mini*).
 Joaquim Sota (*Tex*).
 Felix Benito Guitart (*Rusty Rust-Eze - Clink*).
 Ama Aguado (*Dusty Rust-Eze - Clank*).
 Marta Martorell (*Mrs. The King - Sra. King*).
 Aleix Estadella (*Fred*).
 Òscar Muñoz (*Junior*).
 Michael Schumacher i Francesc Belda (*Michael Schumacher Ferrari*).
 Manel Veiga (*Jay Limo*).
 Josep Bermúdez (*Mario Andretti*).
 Montse Puga (*Kori Turbowitz*).

Xavier Casàn (*Not Chuck - Cap de mecànics*).
Paco Alborch (*Peterbilt*).
Òscar Muñoz (*Boost*).
Xavier Casàn (*Snotrod - Moc Fort*).
Aleix Estadella (*Wingo*).
Francesc Belda (*DJ*).
Marta Ullod (*Tia*).
Mònica Muñoz (*Mia*).

El doblatge de les veus i de les cançons en castellà va estar produït per *Disney Character Voices International, Inc.*, amb direcció d'Alfredo Cernuda, traducció de Kenneth Post, direcció musical de Carlos Vizziello, lletres adaptades al castellà de María Ovelar, enregistrament de diàlegs d'Albert Roca, edició de diàlegs de Miguel Gascón, direcció de producció d'Enrique Gutiérrez, a l'estudi de doblatge *Estudios EXA* i a l'estudi de música *Sonoland*, i amb supervisió creativa d'Alejandro Nogueras:

Veus:

Guillermo Romero (*Lightning McQueen - Llamp McQueen*).
Víctor Valverde (*Doc Hudson*).
Yolanda Mateos (*Sally Carrera*).
Carlos Kaniowsky (*Mater - Mata*).
Jose A. Escobosa (*Ramone - Ramon*).
Antonio Villar (*Luigi*).
Isabel Donate (*Flo*).
José A. Ceínos (*Sarge - Sergent*).
Francisco Hernández (*Sheriff*).
Luis Marín (*Fillmore*).
Matilde Conesa (*Lizzie*).
David García (*Mack*).
Salvador Aldeguer (*Chick Hicks*).
Miguel Zúñiga (*The King - El Rei*).
Eduardo Jover (*Harv*).
Juan A. Castro (*Darrell Cartrip*).
Pablo Del Hoyo (*Van - Sr. Van*).
Rosa Sánchez (*Minnie - Sra. Mini*).
Enrique Jordá (*Rusty Rust-Eze - Clink*).
Manuel Bellido (*Dusty Rust-Eze - Clank*).
Ma. Mar Bordallo (*Tia*).
Cristina Yuste (*Mia*).

Cançons:

Juan Luis Martín Varona ("Tu ciudad").
El sueño de morfeo, producció de David Feito ("Reencontrar").

III. Relació de quadres, figures i taules aparegudes al manuscrit

També, relacionem els diferents quadres, figures i taules aparegudes al manuscrit.

Quadres

Quadre 1. Els pioners: autor i obres destacades.

Quadre 2. Primeres dècades, a Europa: autor, obres destacades i tècniques destacades.

Quadre 3. Primeres dècades, a Amèrica del Sud: autor, obra destacada i tècnica destacada.

Quadre 4. Primeres dècades i certs desenvolupaments, a Amèrica del Nord: autors i/o estudis, obres o personatges destacats i tècniques destacades.

Quadre 5. Mitjans del segle XX, a Europa: autors o escola, obres destacades i tècnica destacada.

Quadre 6. Mitjans del segle XX, a l'Àfrica: autor, obra destacada i tècnica destacada.

Quadre 7. Mitjans del segle XX, a l'Àsia: autor, obra destacada i tècnica destacada.

Quadre 8. Mitjans del segle XX i certs desenvolupaments, a Amèrica del Nord: autors o estudis, obres o personatges destacats i tècniques destacades.

Quadre 9. Darreres dècades, a Europa: autors o estudis, obra o personatges destacats i tècniques destacades.

Quadre 10. Darreres dècades, a l'Àsia: autor o estudis, obres o personatges destacats i tècnica destacada.

Quadre 11. Darreres dècades, a Oceania: autor, obra destacada i tècnica destacada.

Quadre 12. Darreres dècades, a Amèrica del Nord: autors, obres o personatges destacats i tècniques destacades.

Quadre 13. Dècada de 1960, primeres experimentacions: denominació, autoria i descripció bàsica.

Quadre 14. John Whitney i l'art: autor, creació i obres.

Quadre 15. Dècada de 1970, certs desenvolupaments: denominació, autoria i descripció bàsica.

Quadre 16. Dècada de 1980, primeres propostes rellevants: manipulació digital d'imatges i síntesi digital d'imatges.

Quadre 17. Dècada de 1980, primeres propostes rellevants: denominació, autoria i descripció bàsica.

Quadre 18. Dècada de 1980, primeres propostes rellevants: obra, autoria i descripció.

Quadre 19. Dècada de 1990, avenços i competència: denominació, autoria i descripció bàsica.

Quadre 20. Dècada de 1990, avenços i competència: obra, autoria i descripció.

Quadre 21. Començament del segle XXI: denominació, autoria i descripció bàsica (I).

Quadre 22. Començament del segle XXI: obra, autoria i descripció.

Quadre 23. Començament del segle XXI: denominació, autoria i descripció bàsica (II).

Quadre 24. L'Acadèmia dels Oscar nord-americana i els *Pixar Animation Studios*.

Quadre 25. Els mecanismes fonamentals: concepte clau, tipologia i altres conceptes relacionats.

Quadre 26. Els mecanismes estructurals: concepte clau, tipologia i altres conceptes relacionats.

Quadre 27. Els mecanismes locals: concepte clau, tipologia i altres conceptes relacionats.

Quadre 28. Els arquetips: denominació, tipologia i altres conceptes relacionats.

Quadre 29. La premissa còmica: concepte clau, tipologia i altres conceptes relacionats.

Quadre 30. Els instruments de la comèdia: concepte clau, tipologia i altres conceptes relacionats.

Figures

Figura 1. Primer logotip dels Estudis [*Pixar Animation Studios*] aparegut al curtmetratge *Luxo, Jr.* (1986).

Figura 2. Logotip final dels Estudis [*Pixar Animation Studios*] que adopta el flexo aparegut a *Luxo, Jr.* com a lletra I.

Figura 3. Ingressos en milions de dòlars dels *Pixar Animation Studios* (segons l'estrictament publicat per aquests).

Figura 4. Nombre de treballadors dels *Pixar Animation Studios* (segons l'estrictament publicat per aquests).

Figura 5. Títol del film en els crèdits inicials de *Toy Story*.

Figura 6. Títol del film en els crèdits inicials d'*A Bug's Life*.

Figura 7. Títol del film en els crèdits inicials de *Toy Story 2*.

Figura 8. Títol del film en els crèdits inicials de *Monsters, Inc.*

Figura 9. Títol del film en els crèdits inicials de *Finding Nemo*.

Figura 10. Títol del film en els crèdits inicials de *The Incredibles*.

Figura 11. Títol del film en els crèdits inicials de *Cars*.

Figura 12. Durada de les parts dramàtiques dels llargmetratges analitzats de *Pixar Animation Studios*.

Figura 13. Panells simplificats de certs passatges de *Finding Nemo*: des de la vida a l'escull de corall fins a l'estada a l'interior de la balena.

Figura 14. L'*Uncanny Valley* segons Masahiro Mori.

Figura 15. Personatge femení del souvenir de Miami del curtmetratge *Knick Knack*: a l'esquerra, versió de 1989, i a la dreta, de 2003.

Figura 16. Logotip de la Companyia [*The Walt Disney Company*].

Figura 17. Títol del film en els crèdits inicials de *The Adventures of André & Wally B.*

Figura 18. Títol del film en els crèdits inicials de *Luxo, Jr.*

Figura 19. Títol del film en els crèdits inicials de *Red's Dream*.

Figura 20. Títol del film en els crèdits inicials de *Tin Toy*.

Figura 21. Títol del film en els crèdits inicials de *Knick Knack*.

Figura 22. Títol del film en els crèdits inicials de *Geri's Game*.

Figura 23. Títol del film en els crèdits inicials de *For the Birds*.

Figura 24. Títol del film en els crèdits inicials de *Mike's New Car*.

Figura 25. Títol del film en els crèdits inicials de *Boundin'*.

Figura 26. Títol del film en els crèdits inicials de *Jack-Jack Attack*.

Figura 27. Títol del film en els crèdits inicials de *One Man Band*.

Figura 28. Títol del film en els crèdits inicials de *Mater and the Ghostlight*.

Figura 29. Títol del film en els crèdits inicials de *Lifted*.

Taules

Taula 1. Taula cronològica dels *Pixar Animation Studios*.

Taula 2. Taula de la direcció, l'argument i el guió dels llargmetratges produïts per *Pixar Animation Studios* entre 1995 i 2006.

Taula 3. Taula relacionant dels actes i de les etapes del viatge.

Taula 4. Taula dels mecanismes fonamentals dels llargmetratges analitzats de *Pixar Animation Studios*.

Taula 5. Taula de la durada de les parts dramàtiques i total dels llargmetratges analitzats de *Pixar Animation Studios*.

Taula 6. Taula dels mecanismes fonamentals dels llargmetratges analitzats de *Pixar Animation Studios*.

Taula 7. Taula de les cançons dels llargmetratges analitzats de *Pixar Animation Studios*.

Taula 8. Taula de les etapes del viatge dels llargmetratges analitzats de *Pixar Animation Studios*.

Taula 9. Taula dels arquetips dels llargmetratges analitzats de *Pixar Animation Studios*.

Taula 10. Taula dels instruments còmics més notoris dels llargmetratges analitzats de *Pixar Animation Studios*.

IV. Imatges dels llargmetratges analitzats

Finalment, mostrem algunes imatges dels llargmetratges analitzats que centren la seva atenció en els arquetips.

Toy Story (1995)

El **Woody** dona ordres al **Sergent** perquè envii una missió de reconeixement a la festa d'aniversari de l'Andy.

El **Buzz Lightyear** veu un anunci seu a la televisió en tant que juga.

Els principals companys del Woody (el **Jam**, el **Sr. Patata**, l'**Slinky**, la **Bopy** i el **Rex**) observen com aquest els demana ajut des de la casa del Sid.

L'***Alien*** és capturat pel Sid amb la màquina de pinces.

El ***Sid*** crema el front del Woody amb una lupa i un raig de sol.

Les ***joguines mutants*** del Sid han arreglat el braç del Buzz Lightyear.

A Bug's Life (1998)

El ***Flik*** parla de la seva gran idea amb la ***Dot***.

La princesa *Atta* és coronada per la seva mare, la *Reina*.

Els *insectes del circ*, amb el *Flik* damunt de l'escarabat *Dim*, es presenten davant de totes les formigues.

El *Hopper* amenaça les formigues per primer cop.

Toy Story 2 (1999)

El *Woody* torna al seu aspecte original gràcies al Restaurador.

El *Sr. Patata*, el *Rex*, el *Jam*, el *Buzz Lightyear* i l'*Slinky* troben finalment la botiga de joguines de l'Al.

La *Jessie*, en un record del passat.

El *Capatàs* ha sortit de la seva capsca per impedir que el Woody se'n vagi.

L'*Al* fotografia la seva nova adquisició, el Woody.

Monsters, Inc. (2001)

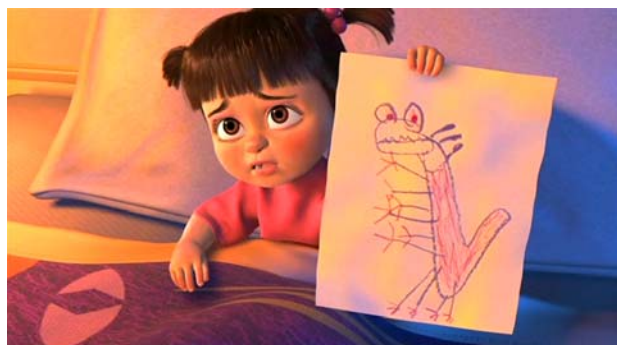
El *Sully* fa exercicis d'entrenament a casa seva.

El *Mike* flirteja amb la *Celia* a les oficines de Monsters, Inc.

La *Boo* mostra al Sully un dibuix del Randall.

La *Roz* dona ordres des de la seva finestreta.

Membres de la **CDA** posen l'operatiu de recerca en marxa.

El **Randall** pretén desenganxar la mà del **Sully** de la porta voladissa.

***Finding Nemo* (2003)**

El **Marlin** recorda amb la Corall el moment en què es van conèixer.

El **Nemo** intenta fugir per un dels conductes de la peixera.

La *Dory* no recorda que acaba de dir al Marlin on és el seu fill.

Els taurons (el *Bruce*, el *Chum* i l'*Àncora*), juntament amb la *Dory*, escolten el Marlin.

El *Dentista* observa la seva nova captura, el Nemo.

La *Darla*, en una foto que té el Dentista a la consulta.

Les *gavines* estan a l'aguait dels moviments del *Nigel* amb el *Marlin* i la *Dory* (al centre).

Els *peixos de la peixera*, amb el *Gill* al capdavant, han aconseguit fugir-ne.

The Incredibles (2004)

El *Bob Parr* / *Mr. Increible* recorda els vells temps.

La *Helen Parr* / *Elastigirl* escolta en silenci la conversa telefònica del seu marit.

Els *Parr* amb els seus tres fills (el *Dash*, la *Violet* i el *Jack-Jack*) davant de la nova amenaça del Vil minador.

L'*Edna Moda* en el seu estudi.

La *Miratge* parla per telèfon amb el Mr. Increïble.

La *primera màquina*, un prototip de robot, pretén esclafar el Mr. Increïble amb un dels seus braços.

El *Síndrome* / *Buddy Pine* / *Incrediboy* amenaça el Mr. Increíble.

Cars (2006)

El *Llamp McQueen* salta un obstacle en la primera cursa.

La *Sally* fa l'ullet al *Llamp McQueen*.

El *Mata* es disposa a prémer el mecanisme que obre la tanca.

El *Sheriff*, en el tribunal del poble.

El *Doc Hudson* rumia si córrer o no.

La majoria dels habitants de *Radiator Springs*, amb el *Sheriff*, el *Mata* i la *Sally* al capdavant, miren la carretera pensant que el Llamp McQueen se n'ha anat.

El *Chick Hicks* s'estranya que ningú l'aplaudeixi.

La Piston Cup.

